

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

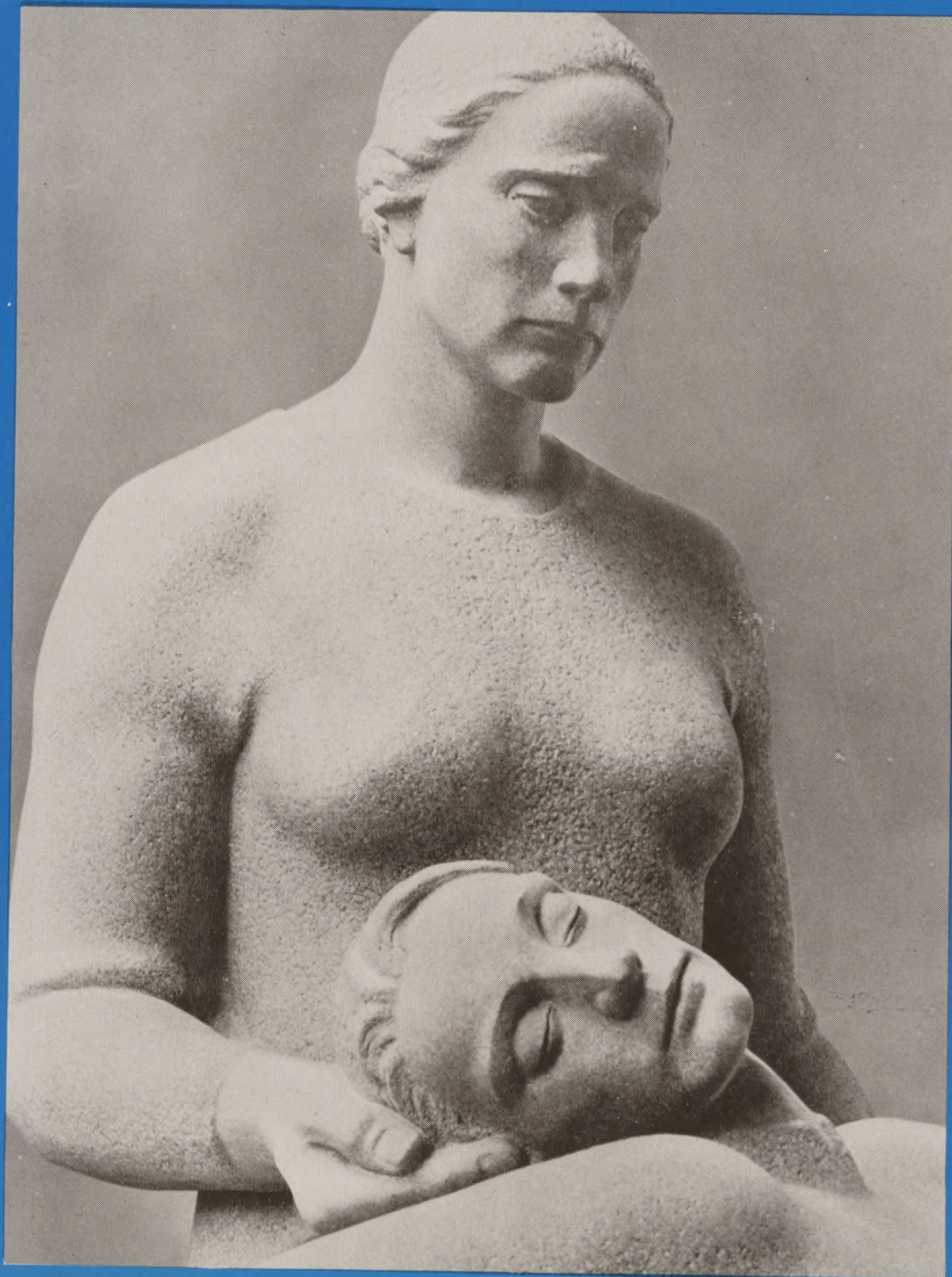
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Pigtraad-Gestapofangen

Nr. 3

Juni

1981

Tusinder samledes til 4-maj-dagen i Ryvangen foran Axel Poulsens fællesmonument.
Læs herom på bladets side 3.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Onsgårdsvej 17, 2900 Hellerup.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,

Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasevej 6, 2900 Hellerup.

Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.

Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, 5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Skræddermester Povel Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rodovre
Tlf. (02) 91 13 72

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 86 04

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgård, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hassersis, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Redaktør Johs. Rasmussen
Omkuilevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Provst Poul Riis
Hostrupsvej 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Solveig Skjøtt
Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid 18-19
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDHOLD:

Tusinder fandt vej til Mindelunden	51
Informationscenter for lejrene i Emslandet	53
Vandringer i Frøslev-egnen	55
Naturskolen i Frøslev	57
En muselman takker Kolding 60 Runde dage	62
Godt at vide	62
Foreningerne	66-72
Mindeord	72
Bøger	73
Adresselisten	76

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/8 og 15/10. Stof fremsendes senest 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad-Gestapofangen

NR. 3

JUNI 1981

36. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

4.-maj-dagen i Ryvangen gav trafiksammenbrud, som færdselspolitiet måtte klare

Tusinder fandt vej til Mindelunden

Det gav trafiksammenbrud på Tubborgvej den 4. maj, da Kammeraternes Hjælpefond i samarbejde med de Erhvervshæmmede fra Frihedskampen indbød til 4.maj-dagen i Ryvangen, så gartnerformand Bøje Olsen måtte bede politiet om assistance for at regulere færdselen.

Men dagen indledtes stilfærdigt, da skolebørnene fra Bispebjerg skole lagde en buket på hver enkelt grav og ved hver mindeplade. De 300 buketter livede vældigt op resten af dagen, og der var kommet ret mange for at være med i børnenes vandring rundt i Mindelunden. Børnene var ledsaget af deres klasselærer Ebbe Thore Pedersen og viceinspektør Henning Jensen. Buketterne var holdt i rødt, hvidt og blå.

Kl. 19 tændtes projektorerne på fællesmonumentet og faklerne på hver enkelt grav og mindeplade.

Kl. 19.30 indledte Sjællandske Livregiments Musikkorps seriøs musik under ledelse af Mogens Klitfod. De startede med Prins Jørgens March. Musikkerne var for øvrigt startet tidligt på dagen med at spille i Tivoli, så de havde en meget lang arbejdsdag. Zahles Skoles Kor under ledelse af Minna Hess Thyssen fortsatte med nationale sange.

Kl. 20 bød Johannes Fosmark velkommen. I sin korte tale bragte han en hyldest til Axel Poulsens monument, hvor moderen nok afspejler sorg, men ikke fortvivlelse. Hun er en værdig skikkelse, livsbelært og fast i sin ranke holdning, for både hun og sønnen havde

kæmpet og ofret - og de vidste, at sejren ville komme.

Aftenens tale blev holdt af direktør, cand.polit. Erik Haunstrup Clemmensen. Vi bringer Flensborg Avis' referat:

Danmarks frihed - både gave og opgave

- Danmarks allierede under 2. verdenskrig og den danske modstandsbevægelse skænkede i fællesskab Danmark den kostelige gave, som friheden er. Men det var ikke alene en gave, det var også en opgave.

Det understregede direktør, cand.polit. Erik Haunstrup Clemmensen, tydeligt i sin tale, da 4. maj-dagen blev højtideligholdt i Mindelunden i Ryvangen. Skoleinspektør Johannes Fosmark, Silkeborg, var leder af arrangementet, der holdtes i samarbejde mellem Kammeraternes Hjælpefond og Landsforeningen af erhvervshæmmede fra Frihedskampen. Arrangementet begyndte med, at skolebørn nedlagde blomster på hver enkelt grav.

• I Haunstrup Clemmensens tale blev det fremhævet, at forudsætningerne for, at de ufattelige ofre ikke skal være lidt forgæves, i hvert fald er fire:

- For det første, at der i den danske befolkning ligesom i besættelsestiden må være en helt overvældende enighed om at bekæmpe nazismens menneskeforagt og diktaturets undertrykkelse i alle dets former. Vi må aldrig glemme,

Fra morgenstunden er skolebørnene klar med de 300 buketter. De ledsages her af deres klasselærer, overlærer Ebbe Thore Pedersen og viceinspektør Henning Jensen.

Zahles Skoles kor sang under ledelse af Minna Hess Thaysen.

at friheden ikke er en selvfølge, men kun kan bevares, hvis man er parat til at modvirke hele den ånd, der medfører undertrykkelse. Vi vil heller ikke glemme, at det ikke var den tyske befolkning, men nazismen vi kæmpede imod.

For det andet er det ikke nok - hvor vigtigt det end er - at være vel rustet i den åndelige kamp mod de ideologier, der vil omstyrte demokratiet. Det er også nødvendigt at opbygge værn, der militært kan modvirke aggressors lyst til at benytte dansk territorium.

For det tredje må vi ikke blot tænke tilbage på besættelsestidens folkelige sammenhold som noget fjernt i en historisk fortid. Også i en økonomisk verdenskrise, som den vi nu gennemlever, er der behov for, at interesse modsætningerne mellem danske befolkningsgrupper neddæmpes, og at den aggressivitet, der desværre ikke så sjældent kommer til udtryk danske imellem, viger i erkendelsen af, at det danske demokrati for de allerfleste er værd at bevare, og de værnes bedst, hvis vi trods forskellige politiske holdninger erkender, hvor meget der forener os som danske.

• Erik Hastrup Clemmensen fortsatte sin 4. maj-tale:

Millioner af mennesker lider den dag i dag under undertrykkelse. Mon ikke det danske folk netop på baggrund af besættelsestidens erfaringer skulle have særligt store forudsætninger for at forstå de trængsler, som undertrykte be-

folkninger lider under. Mon trods alt ikke den internationale holdning og mening i dag betyder mere end før. Lad os gøre vort til at styrke arbejdet for, at alle både åndeligt og materielt får mulighed for at leve en menneskeværdig tilværelse.

Den 4. maj fejrer vi en glædens fest, og alle vi, der oplevede den aften, vil næppe nogen sinde glemme den, men vi må heller intet øjeblik glemme, at det ikke blot var en gave, men også en opgave, vi fik betroet den 4. maj, nemlig den

at sikre, at det danske samfund kan føres videre af et frit folk, fastslog Erik Hastrup Clemmensen.

• Efter 4.-maj-talen hørte vi befrielsesbudskabet, som det lød fra London for nu 36 år siden. Det blev efterfulgt af frihedssangen, der ligesom Mads Niensens frihedssang blev sunget som fællessang.

Der var atter orkestermusik og korskang - og koret vandrede senere på aftenen rundt og sang ved pelotonerne, under pergolaen og i lunden med kz-fangerne.

• Aftenen var stille og lun, og blandt de mange gæster lagde man mærke til overordentlig mange unge. De fulgtes med deres forældre eller de fandt selv vej derud.

Det rejser ganske naturligt spørgsmålet: Hvor mange var der i Mindelunden den 4. maj? Nu er der jo ikke tælleapparat sådan som i Tivoli. Et sådant apparat ville slet ikke være i Mindelundens ånd. Men der var tusinder. Parkeeringspladsen, opkørselen i slugten og alle vejene i stor omkreds var spækket med biler, og trafiksammenbruddet siger lidt om antallet. Til fællessangene havde vi trykt 1100 eksemplarer. De blev uddelt - og taget med hjem, men de var som en dråbe i havet.

• Når I går hjem, er der allersmukkest

Beboere fra Bernadottegården i Roskilde havde førstepladserne.

Sjællandske Livregiments Musikkorps spillede under ledelse af Mogens Klitfod.

herude, sagde Boje Olsen til mig, og han har jo ret. Sommertiden har lysmæssigt bragt arrangementet en time frem - og

det ville derfor nok være rigtigt klokke-mæssigt at begynde en time senere end i år.

Fotografierne fra 4.-maj-dagen i Mindelunden skyldes F-k.

Direktør, cand.polit. Erik Haunstrup Clemmensen: 4. maj er en gave og en opgave.

Der skabes et informationscenter for Emslandslejrene

De fleste af os har i tidens løb besøgt det ene eller det andet lejr-museum, Dachau ved München eller Sachsenhausen ved Berlin, eller deltaget i de ture, som har været arrangeret til Stutthof, Buchenwald og hvad de nu allesammen hedder.

Hvert år tager en del af Neuengamme-forenings medlemmer til Emsland i Nordvest-tyskland til Versen-lejrens begravelsesplads, hvor mange udenlandske medfanger hviler, tilligemed de danske, som ikke blev fundet ved exhumeringsarbejdet i sin tid. Deltagerne er for en stor del tidligere fanger fra Versen-lejren og fra Dalum-lejren. De sidste år har der tillige været aflagt besøg på den gravplads, som hører til Esterwegen-lejren.

Hele Emslandsområdet var i sin tid spækket med lejre, 15 ialt, hvoraf Dalum var nr. 12, Versen nr. 9. De lejre, som allerede i 1933 var benyttet som koncentrationslejre, var Esterwegen og Börgermoor, hvis navne meget hurtigt blev kendt over hele Europa, tillige med navnet Papenburg, hvor lejrforvaltningen lå.

Allerede i 1933 kom de første skriftlige, trykte beretninger om lejrene, heriblandt en meget tidlig beskrivelse af en uheldig sønderjyde, som endte i Börgermoor og var der nogle måneder, og som i forståelig vrede skrev en lille pjeces om forholdene. Meget kendt og meget læst blev Wolfgang Langhoff's skild-

ring »Die Moorsoldaten«, som kom på tysk i Schweiz i 1935, og derefter på talrige andre sprog. Danskere, som omgikkes tyske emigranter i Danmark, fik også et førstehåndskendskab til disse lejre.

Ganske naturligt har der rejst sig røster i Tyskland for, at der også i Emslandsområdet skulle indrettes et museum eller et studiecenter, hvor disse lejres historie kunne følges. Mange af lejrene er i mellemtiden nedrevet, Dalum til eksempel, andre er blevet restaureret og fungerer som Straffefangelejr - således Versen-lejren, hvor man dog gennem nogen tid har nedrevet de gamle barakker og bygget nye stenblokke. Desværre har man hverken fra tysk eller dansk side været hurtige nok til at sikre sig en blok fra Versen. Den kunne ellers nok gøre fyldest som Museums-bygning.

Fra myndighedernes side i Emslandområdet og fra regionale myndigheder og landsregeringen har der hersket stor tilbageholdenhed med hensyn til at erkende og anerkende, at disse lejre må betragtes som koncentrationslejre.

Der var i sin tid ret forvirrende forvaltningsmæssige forhold omkring de 15 lejre, nogle har været under justitsforvaltningen, andre under landbrugsforvaltning - på grund af udnyttelsen af »fangematerialet« til mosekultivering. I begyndelsen af krigen fik militæret ret til at benytte en del af lejrene helt eller delvis, og ikke så få gange titusinder krigsfanger har passeret en eller anden Emslandslejr, enten på vej til en grav i mosen, eller til de store krigsfangelejr-komplekser.

Et stort antal af fangerne i lejrene var kriminelle, og de forholdsvis færre politiske fanger samt de forholdsvis færre udlændinge har fået myndighederne til at forsøge at kaste en glemselens slør over disse i koncentrationslejrenes historie særdeles vigtige lejre. Belgiske, hollandske og franske fanger fra en række af Emslandslejrene er ikke særlig tilfredse med, at man »overser« deres tilstedeværelse - og danskerne kan naturligvis ikke være tilfredse med, at man helt negligerer Dalum og Versen. Selv om det ikke var i særlig lang tid, havde de officiel status som udekommandoer, og antallet af dødsfald og lidelserne var, selv i den korte tid, af et omfang, som ikke berettiger til forglemmelse.

Igennem nogle år har der fra en stadig voksende kreds af lokale unge og enkelte ældre tyskere været arbejdet på at få den Nederlandske Landsregering til at indrette et ordentligt museum og studiecenter i Papenburg eller i Esterwegen. Det har landsregeringen ikke været villig til, men vil kun bygge en lille mindehal, med et par tavler med en ret vag tekst. Versen og Dalum skal ikke nævnes på disse officielle mindetavler. Med moralsk og økonomisk støtte fra en række kulturpersonligheder har den omtalte kreds af unge, som består af Unge socialdemokrater, studenter ved Universitetet i Oldenburg - som endnu ikke har fået lov at kalde sig »Carl-von-Ossietzky Universitetet« - nogle professorer samme steds fra, samt forskellige andre unge grup-

BENEFIZKONZERT

Donnerstag, 7. Mai
**Aula der
Carl-von-Ossietzky-
Universität**
Beginn: 20.00 Uhr

Programm:

Hermann Vinke

Moderator und Sprecher für das Aktionskomitee Emslandlager e.V.
(Schriftsteller und NDR-Redakteur)

**Gruppe
Carl von Ossietzky**

Morten Ruge

Danemark, ehemaliger Häftling im KZ Versen

Jan & Jörn

mit plattdeutschen Liedern

Oswald Andrae

Schriftsteller aus lever

Zündschnüre

anschließend **Rock** mit

Ostfreezn Allstars

und

Kennzeichen »D«

**Kundgebung
zum Jahrestag der
Befreiung vom
Faschismus**

10. Mai, 16. Uhr

KZ-Friedhof Esterwegen

Sprecher:

Günther Daus

(Komitee ehemaliger Moorsoldaten)

R. Ossowsky

(Kreisvorsitzender des DGB Aachendorf-Hummung)

**WER SIND DIE
MOORSOLDATEN**

Kulturelle Umrahmung

**Gruppe
Carl von Ossietzky**

Voransteller: Aktionskomitee Emslandlager e.V.
Universität Oldenburg ASIA der Carl von Ossietzky
Universität Oldenburg GEW Kreis Oldenburg

KUNDGEBUNG

Gengivelse af Emslands-plakaten. (Originalen er ret stor).

per, dannet en aktionskomite til oprettelse af et dokumentations- og informationscenter for Emslandslejrene. Denne komite har netop modtaget sin juridiske godkendelse og er straks begyndt at indsamle midler til formålet. Der er allerede indkommet bidrag fra fagforeninger og fra foreninger med tilsvarende formål, fra enkeltpersoner, både i form af årlige bidrag og som engangsbeløb.

For nylig blev der afholdt en stor støtteforanstaltning i Oldenburg på universitetet, som indbragte et betragteligt beløb. Ved den lejlighed talte blandt andre en tidligere fange fra Versen.

Universitetets studenterorganisation har uden tøven tegnet sig for et stort beløb, 1000

DM årligt, og alt i alt ser det ud til, at der vil kunne skaffes penge til at indrette et informationscenter, og drive det et års tid frem, og selvfølgelig betydeligt længere, hvis tilstrækkelig mange tegner sig for et årligt beløb på ca. 100 kr. årligt.

Man vil gerne kunne opbygge en samling af kopier af de efterhånden ganske mange dokumenter og arkivalier, som er dukket op vedrørende lejrene, billeder, fotografier, kopier af de mange fangeberetninger, som foreligger med det formål for øje at kunne give skoler, elever og studerende mulighed for på nært hold og på det sted, hvor tingene skete, at kunne forstå og sætte sig ind i det, der skete i lejrene, og baggrunden for det.

Det er meget glædeligt på stedet at konstatere, at de unge og yngre er dybt interesseret i at arbejde med disse ting. Da der tydeligvis også er en modstrømning, en helt klar nazistisk bevægelse i landet og i denne egn, er det naturligvis af stor vigtighed, at der ydes støtte til et foretagende som Emslandsaktionen. Enkelte myndigheder har vist deres interesse. For eksempel vil Bremens bystyre oprette en sommerlejr, som i juli måned vil samle omkring 200 unge fra Tyskland og udlandet, som skal gennemgå Emslandslejrens historie og forholdene der. Denne sommerlejr lægges i Esterwegen.

Jeg har haft lejlighed til at følge komiteens arbejde på ret nært hold og vil anbefale dens arbejde og opfordrer derfor tidligere Dalum- og Versenfanger til at rekvirere materiale om komiteen enten hos mig eller hos Niels Otto Köster, som også er vel bekendt med arbejdet. Det siger sig selv, at man med henblik på informationscentret også er interesseret i at erhverve kopier af billeder, breve, tegninger osv. vedrørende Versen og Dalum.

For en ordens skyld: Komiteen har i sin bestyrelse og som medlemmer - foruden naturligvis flertallet af de tyske »Moorsoldaten«, de tidligere politiske fanger fra Emslandslejrene - også folk som rektor for universitetet i Oldenburg, en af redaktørerne fra Norddeutscher Rundfunk, Rosalinde von Ossietzky, belgiske, franske og andre landes tidligere Häftlinge fra området, tillige med adskillige af de udenlandske fangeforeninger som kollektive medlemskaber. Det er en tvær- eller upolitisk forening med et formål, som undrager sig partipolitik, og med en reel mulighed for at nå sit mål: et ordentligt museum og informationscenter for de lejre, vi også her i landet har grund til at huske.

Morten Ruge

HEL RADIOTIME OM NEUENGAMME

Søndag den 10. maj bragte Danmarks Radio en heltimesudsendelse om Neuengamme. Den var produceret af Per Ulrich. Den var såvel i indhold som form præget af megen dygtighed, saglighed og grundighed. Per Ulrichs stærkt engagerede stemmeføring bidrog i høj grad til at gøre udsendelsen spændende.

Ravensbrück skaber mindehal

Den nationale, franske Ravensbrück-forening har holdt møde i Provence. Der deltog flere hundrede franske tidligere fanger fra lejren. Der var desuden deltagere fra en række lande, men Polen og Ungarn var forhindret i at deltage.

Der blev aflagt rapport om arbejdets gang med at indrette et museum i det tidligere kommandantur. De forskellige, nationale komiteer bliver opfordret til at indrette hver sin afdeling i salen.

FRØSLEV-EGNEN PÅ EN ANDEN MÅDE

Når tidligere fanger fra Frøslev-lejren kommer på besøg i lejren, på museet eller på egnen, hænder det, at de godt vil foretage en vandretur i den minderige egn.

Vi foretager her en vandring med den kendte forfatter, lokalhistorikeren R. P. Sørensen som guide.

En gåtur i skoven

Vi går fra Karsten Thomsens Plads, der har sin egen historie med sten og tavle, går nogle meter hen ad Ryttergabsvej og så ad et grønt spor til højre gennem moderne egeopvækst, som skal bekræfte den opdagelse, at egetræer ikke behøver at være krumme og knudrede. Hvor der øjnes en sti og en naturtrappe, går vi op ad volden og står på gåden. Hvad er det for en mystisk lang og smal og høj vold, og hvorfor afbrydes den brat flere steder af »gab«? Ryttergab er sagnomspundet, Ulvegab her er lige så gammel, men navnet er i nyere tid heftet på den, fordi vi ved, at der er afholdt ulvejagter her for 200 år siden.

Vi går hen ad volden mod vest, i hvert fald til den velindrettede »nedtur«. Modige ben kan godt fortsætte til næste naturlige »gab«, Sneppegab, ja om man vil helt til gennemgravningen »Nygab«. Ellers følger man vejen langs voldens sydside dertil. Fra Nygab bør man gå ned på nordsiden og se, hvor regelmæssig og »menneskegjort«, den ser ud. Men nu efter gennemskæring og nøje undersøgelse ved vi, at det er ukontrolleret sandflugt, som har skabt den. Før troede vi, mer eller mindre, på præsten, som skrev i »Kirkekroniken«, at volden var dannet omkring et risgærde til værn mod sandflugt, tid efter anden fornyet opad.

Der findes »Rækkebjerge« af flyvesand i Jylland, også med »gab«, men de er langt ældre, fra før der kom skov og mennesker. Volden her er dannet for »kun« 1100 år siden. Den hedder Sandgård, der betyder sandgærde. Den ligner jo meget lidt de andre klitformationer. Gådens løsning bedes sendt til undertegnede eller til skovfogeden.

Fra Nygab går man mod syd langs indhegningen til kvægforsøgets centrum, vinterfodringspladsen.

KVÆGFORSØGET

Forskningsprojektet hedder »Naturarealer og husdyrhold«. Vi må tænke på det, der dækkes af ordet »overdrev«, et areal, der aldrig har været under plov, men er brugt til fælles græsning. Sådan et areal får en helt speciel vegetation, interessant for botanikere og naturvenner. Efter stormfaldet i 1967 valgtes et nu træløst klitareal med kvægforsøg. Kvæget skulle gå her hele året og kun fodres i et læskur om vinteren, leve i frit familiesamfund m/k, dog med absolut undertal af m, ca. 1-30, og tyrene er kun medlemmer af samfundet en måneds tid omkring maj for at kalvene kan komme på omtrent samme tid, og tidligt på året.

Gutenberghus

»Våde Klimp« indvendig. Der er interessante, mørke lag i overfladen.

Klimper er altså rester af dæksandet, befængt med al og mere eller mindre dækket af yngre flyvesand, mest på randen, lagt der for ca. 1100 år siden.

Videre mod SV til vi kommer ud på et bredt ubeplantet brandbælte, hen ad det til venstre. Her er det let at erkende grusfladen. »Våde Klimp« ses nu rage op, den skal vi op på og ind i. Her var allerede før krigen en stor grusgrav, hvorved de afslørende lag: to lag flyvesand adskilt af et tørvelag og underst groft grus, blev fristende tilgængelige for en amatørgeolog med lange følger for vedkommende.

Her var det, som I jo sikkert ved, at fanger fra Frøslevlejren arbejdede med skovl og marcherede hjem til lejren med »Gewebr über«, som en af jer skrev et sted.

Jeg kom her tit med en realklasse for at studere geologi og også engang mens der var fanger her. »Her skal De se, hr. Sørensen, her er en sjælden sten,« råbte så häftling Frederik Olander og holdt en tilfældig sten op. Vi nærmede os hinanden og en vagtmand slentrede nærmere. »Ikke fordi der er noget ved stenen, men vi skal ha' en snak,« fortsatte han lige så højt. Og vagtmændene antydede netop så meget smil, som en tysker i uniform kunne tillade sig.

Ikke så få her på egnen fik på dette sted kontakt med fanger.

Fra Våde Klimp forbi jagthytten, tidligere vagtmandskabets hytte, og så til venstre op mod Eflingbjerg, som ikke er en klit, men består af istidssand. Gå op over »bjerget« og se ned i en lavning med en kunstig vold omkring. En dyrefold eller en indhegnet mark fra for længe siden? Ingen kan svare. Eflingborg, beboet af en røverridder Efling, som overfaldt vejfarende i Rytergab, har ifølge et sagn ligget her. Vi har bare undersøgt hele terrænet, bedst da alle de store træer væltede og vippede en mægtig blok jord op med roden. Overhovedet intet kulturlag nogen steder.

Fortsæt ned ad bjerget til Kongevejen, og så er lejren ikke langt borte.

R. P. Sørensen

PS. Man må have særlig tilladelse for at gå ud gennem Nordporten (hvor I vist i sin tid kom ind). Men ellers kan man gå gennem Sydporten og følge lejrens vestgrænse.

Kørerne smutter selv kalvene og 'amer' dem så efter naturens ældgamle praksis. Man begyndte med at krydse otte kødkvægracer med danske malke-racer. Afkommet derfra blev sat herud i forsøgsarealet sammen med to energiske skotske angustyre. Alt hvad dyrene angår må betegnes som succes. Hvad botanikken angår kan man vist sige, at en negativ erfaring gav grundlag for en uventet og vigtig positiv. Hverken græs eller flyvesand kunne tåle den stærke udnyttelse af det udvalgte areal, men så opdagede skovfogeden og hans medarbejdere, at ung granskov kan afgræses uden skade det meste af året, blot ikke i granens løvspringstid. Derfor er næsten hele skoven på skift med i forsøget. Da langt den største del af skoven faldt om i 1967, er der nu mest ungskov, som altså kan udnyttes til græsningsareal på skift og med skønsomhed.

KLITTER, KLIMPER OG GRUSFLADER

Fra kvægskuret går vi mod sydvest ca. 300 m. Efter at have haft udsynet temmelig lukket til venstre af graner og til højre af klitter, som hører til basisarealet, ser vi en kredsformet vold rage op. Lige foran denne og på en stor flade til venstre, kan man endnu trods ny opvækst konstatere, at bunden er grus, til dels ligefrem stenstrøet. Det er aflæsningsflader, hvor et oprindelig 1-1,5 m fladt liggende flyvesand blev fjernet af vinden for 1100 år siden. Gå op på kanten af volden og se, at den lukker sig om

en lavning, hvis bund alligevel ligger i et højere niveau end grusfladen, men trods det er våd mose, mens gruset uden om let kan sluges nedbøren.

Frøslev Sand var overdrev, før tilplantningen med graner i årene efter 1873.

Vi står på randen af en »klimp«. Den hedder »Kapellet«, fordi et vandhul midt på den tiltrak syge og døende dyr. Der er kortlagt 25 klimper, de fleste mindre. De typiske har som her en vold af yngre flyvesand på randen og mosejord i midten. En »ophøjet lavning« på en grusflade, som er en del af den store Tinglev hedeslette.

Historien meget kort fortalt: Hedesletten blev dækket af flyvesand, mens den endnu lå nøgen efter isens forsvinden. Det lå som et jævnt dække. Vi kalder det »dæksandet«. Det var skovdækket i adskillige årtusinder. Så ryddede jernalderbønder skov, dyrkede jorden, udpinte den og lod den ligge. Den sprang i lyng, og de laveste steder blev til små hedemoser med vandstandsende al i bunden. Heden brændte, men branden gik uden om de våde steder. Branden blottede det tørre sand, så vinden fik fat og rev dæksandet helt i stykker, blæste det sammen i dynger, altså klitter, men også den 3 km lange vold, Sandgård, som ingen kan give en sikker forklaring på. Måske gik jernalderbøndernes kulturindgreb dertil, men hvad så?

FRØSLEV POLDE NATURSKOLE

Skovfoged Chr. Larsen-Bjerre fortæller:

Midt i halvfjerdserne ophørte Civilforsvaret med uddannelse af værnepligtige og dermed egentlig indkvartering i Padborglejren, den gamle Frøslevlejr. Dette lejrens oprindelige navn bruges forøvrigt igen i dag mere og mere.

Selv om det som bekendt ved ihærdig indsats fra både lokal side og på landsplan lykkedes at bevare lejren i CF-styrelsens regi som depot, måtte man dog for at sikre dens fortsatte bevarelse se på seriøse anvendelsesmuligheder fremover harmonerende med Frøslevlejrens Museum. Lejrens oprindelige tilblivelse og dens sammenhæng med den nyere tids historie og dertil knyttede skæbner måtte absolut indgå som et vægtigt moment i overvejelserne, og her kom så ideen med en »naturskole« ind i billedet.

Kontaktudvalget for Frøslevlejrens Museum havde omkring 1975 fået H.3 overdraget, egentlig til museumsformål, men den var meget, meget forfalden. I udvalget blev man hurtigt klar over, at udgifterne ved at sætte barakken i blot nødtørftig stand langt ville overstige det,

man havde økonomisk mulighed for, og en henvendelse til Sønderjyllands Amt besluttedes. Henvendelsen blev meget positivt modtaget og resulterede hos amtet i interesse for netop naturskoletanken som en passende benyttelse, idet man vist også i amtsråds kredse nærrede nogen bekymring for Frøslevlejrens fremtid og i denne idé så et støttevenligt initiativ, så lejrens bevarelse knyttedes til noget »levende«.

Unge kom i arbejde

Ledighedsproblemet, ikke mindst blandt unge, blev nøglen, der løste restaureringsproblemet.

Man fandt her en værdig og meget lærerig arbejdsopgave for unge ledige, og ved amtets foranstaltning stilledes de nødvendige midler til rådighed. Man forstår, hvordan Kontaktudvalgets »økonomiske hovedpine« svandt ved amtets direkte bevilling på 250.000 plus 150.000 i beskæftigelsestilskud. For disse 400.000 kr. fik man, ved et særdeles godt tilrettelagt projekt, udelukkende

udført af unge ledige af begge køn, en fuldt restaureret, gennemisoleret og moderniseret bygning på ca. 750 kvm opfyldende alle lovens krav til opholdsrum. Bygningens ydre er naturligvis bevaret som oprindeligt kendt, men indvendig ganske anderledes komfortabelt indrettet end i fangelejrens tid.

Denne nu dejlige H.3 blev indviet den 31. oktober 1979 af formanden for Sønderjyllands Amtsråds undervisnings- og kulturudvalg, Dycke Hoff, Åbenrå, som naturskole, og med navnet »Frøslev Polde Naturskole« overdrog han den til de fire kommuner Bov, Lundtoft, Tinglev og Tønder, der i samarbejde fremover skal drive skolen uden amtets støtte.

En skole ude i naturområdet

Men hvad er så en naturskole, hvoraf oprindelsen og hvorfor?

Det er en skole ude i naturområdet (skoven), hvor lærere, der underviser i orienteringsfagene biologi m.m. kan komme med skoleklasser og *inden for den bestående undervisningsplan* få suppleret undervisningen med naturoplevelsen.

I øjeblikket har vi 7-8 af disse naturskoler i landet, og flere er under etable-

»H 3« efter ombygningen

Undervisningslokalerne er udstyret med OHP, tavle, opslagsstavle og håndbibliotek, og iøvrigt findes der diasfremviser, filmælærred, båndoptager og klassesæt af håndbøger i depotet. Andet udstyr vil blive anskaffet efterhånden.

ring. De fungerer alle i samarbejde med kommunale skolevæsen og skovdistrikter.

Den første naturskole begyndte for en halv snes år siden på initiativ af skovfoged Bjørn Døssing, Fiskebæk ved København, og her som ved de senere oprettede stillede skovfogeden sig på idealistisk vis til rådighed med ledelse

og vejledning. Døssing fik ideen til naturskolen ved at mærke den spontane glæde og videbegærlighed hos børnene, når han lejlighedsvis havde haft en skoleklasse med i skoven, noget som den, der skriver dette, også har oplevet ved at færdes med børn på skovtur.

Denne positivitet i naturoplevelsen hos børnene fandtes så værdifuld, at interesserede kommuner bakkede ideen op, og en »naturskole« opstod.

Der skabes forståelse for naturen

Dens formål er at skabe forståelse for naturen i sin helhed hos børnene ikke blot til glæde for den enkelte, men også, og ikke mindst for hele samfundets forhold til den natur, vi alle er en del af, og som vi ikke må fortsætte med at ødelægge.

Det er den gennemgående tanke med alle naturskolerne.

Tilslutningen til denne form for undervisning ude i naturen var overalt stor, og arbejdet blev for tidkrævende for skovfogederne.

I den korte tid, skolen i H.3 har været i brug, konstateredes samme tendens, og i konsekvens heraf har de samarbejdende kommuner netop ansat en skovtekniker på halvtidsbasis som leder og dermed koordinator for benyttelsen af skolen. Den øvrige tid er han ansat på skovdistriktet og får dermed de bedste muligheder med den tætte kontakt til det store naturområde og det, der rører sig her, i pagt med intensionerne for arbejdet.

Skolelederen bebod den tidligere chefbolig umiddelbart før Sydporten.

Samarbejde mellem skole og museum

Da kontaktudvalget fik H.3 overdraget til museumsformål, var overvejelserne om man svigtede dette ved naturskoleanvendelsen, men ved en samarbejdsaftale sikres museet ret til i visse perioder af året at bruge dele af skolens lokaler, og man finder faktisk, at der er mulighed for frugtbart samarbejde fremover mellem skolen og museet.

Den hjælp, Sønderjyllands Amt har ydet ved istandsættelse af bygningen og ved at stille den til rådighed for Frøslev Polde Naturskole, er uvurderlig. Foruden at give denne de bedste rammer er restaureringen et meget vigtigt led i bevaringen af Frøslevlejren som en »levende« lejr.

Chr. Larsen-Bjerre

Ny fondstyrelse for kløkkestabelen på Skamling

Bankdirektør Sven Hoffman er valgt til formand for styrelsen af Fonden for Frihedskampens Mindesmærke på Skamling, der har fået ny status, hvorefter Ribe, Vejle og Sønderjyllands amter hver vælger indtil tre repræsentanter. Desuden er den til enhver tid værende chef for hjemmevernet i region 3 - nu oberstløjtnant Ebeling - medlem af styrelsen.

Ribe amtsråd har valgt skatteinspektør Jørgen Bøg, Ribe, salgschef Ib Balle, Esbjerg, og stationsleder Viggo Schantz, Varde.

4. maj-fond i Sønderborg

Som bekendt har Frihedsfonden siden 1980 måttet indskrænke sin virksomhed af økonomiske grunde. Det betød bl.a., at der ikke mere kunne stilles midler til rådighed for lokalkomiteerne til kransenedlægning på mindstederne for frihedskampens ofre.

Lokalkomiteen i Sønderborg rådede over et mindre restbeløb og henvendte sig til forskellige lokale fonds og virksomheder, hos hvem man mødte stor velvilje. Derved er der nu sikret midler til at sikre mindedagens udgifter fremover.

Eigil H. Larsens Eff.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Støttekampagne for Rekreadan

Rekreadan blev i sin tid stiftet i samarbejde mellem sygekassernes landsorganisation, Vanførefonden, Hjerterforeningen og Gigtforeningen. Rekreadan har nu i en årrække drevet det moderne rekreativcenter Callao Salvaje på Tenerife, ligesom der i vinterhalvåret arrangeres særlige kurrejser til Det døde Hav i Israel for psoriasispatienter.

Rekreadan har imidlertid meget alvorlige økonomiske problemer. Oliekrisen har gjort såvel flyverejser som opholdet på Tenerife betydeligt dyrere. Hertil kommer, at amter og kommuner i stigende grad giver afslag på støtte til rekreativophold på Rekreadan på grund af sparebestrebelse.

En kreds på godt hundrede tidligere patienter og gæster har derfor stiftet »Rekreadans Venner«. Formålet er at yde direkte støtte til Rekreadan, at virke i offentligheden for at udbrede kendskabet til Rekreadan og endelig at virke for, at amter og kommuner yder de nødvendige tilskud til de rekreativophold, der ordineres af læger og hospitaler. Foreningen har allerede rettet henvendelse til socialministeren derom. Interesserede kan henvende sig til disse kontaktsadresser:

Manja Haugsted, Stenkrogen 19 st.,
4000 Roskilde, tlf. (02)36.80.60 eller El-
se Laursen, Ewaldsgade 2 st. th., 2200
København N, tlf. (01)35.83.30.

Som så mange andre af vore fange- og modstandskammerater har også jeg nydt godt af et ophold på Rekreadan, Tenerife. Det er et fremragende rekreativt sted med et vidunderligt klima hele året. Og så er det et af de få steder i verden, hvor dialysepatienter kan holde ferie og samtidig passe dialysebehandlingen.

Jeg kan derfor på det varmeste anbefale dette initiativ.

Frode Toft

Megen ammunition fra krigen...

Der eksisterer langt mere sprængstof og ammunition rundt om på loftet og i kældre fra krigens tid, end man skulle tro, skrev Amtsbureauet, Randers. Det viser erfaringerne fra Randers Kaserne. Kasernen er det sted, hvor folk rettelig bør henvende sig med eventuelle patroner og andet ammunition. Det var også Randers Kaserne, der måtte hjælpe renovationsfirmaet I. C. Jensen, Randers, af med en æske med 265 skarpladte patroner, der var blevet indleveret med noget storskrald.

Ammunitions-rydnings-officer, kaptajn K. Vammen, Randers Kaserne er den mand, der tager vare på de sprængfarlige emner.

I det aktuelle tilfælde med patronerne i storskraldet, kan jeg kun sige, det er en uforsvarlig måde at skille sig af med ammunition på, siger han. - Der har været stor risiko for, at æsken med de 265 patroner kunne have sat sig fast i renovationsvognens knuseværk og eksploderet.

Eller unge mennesker eller børn kunne have fundet æsken, inden storskraldet blev afhentet, og for sjov have eksperimenteret med patroner. Det kunne have kostet svære kvæstelser.

Imidlertid er det slet ikke svært at komme af med eventuelle efterladenskaber fra krigens tid eller mere nutidigt ammunition til jagt- eller salonrifler, understreger K. Vammen. - Man henvender sig blot med tingene til politiet, der tager imod uden at man behøver at opgive navn eller adresse. Altså en art »frit lejde«. Folk kan også komme til os med det.

Siden afleverer politiet tingene til Randers Kaserne, og det er ikke småting, ammunitionstryknings-officeren i løbet af et år må destruere.

Sidste år viser statistikken, at det drejede sig om 253 artillerigranater, 27 mortérgranater, 28 håndgranater og ikke mindre end 21.000 stk. håndvåben-ammunition. Dertil kommer miner og sprængstoffer.

- Langt de fleste af tingene stammer fra krigen, siger kaptajn Vammen. - Meget af det dukker op nu, hvor mange af de gamle modstandsfolk enten dør eller flytter fra deres hjem. Så ryddes lofter, kældre og andre gemmer, og granater og patroner kommer frem. Ofte er det pårørende, der rydder hjemmet. Og de er ikke opmærksomme på, hvad det i grunden er, de smider ud. Måske er det også på den måde, æsken med de 265 patroner dukkede op. I hvert fald drejede det sig også om effekter fra krigen.

Nu destruerer kaptajn Vammen ikke patronerne og hvad han ellers får indleveret på op på kasernens gårdsplads. De indleverede effekter låses inde på et lager, ved passende lejligheder tømmes lageret og køres til Hevring, hvor det sprænges af.

- Et farligt job at være ammunitionstryknings-officer?

- Nej, ikke i den forstand. Hvis man lærer at omgås tingene rigtigt og behandle dem forsigtigt, er det ikke farligere at være ammunitionstryknings-officer end mange andre jobs.

MONBERG & THORSEN A/S

INGENIØRER & ENTREPRENØRER

OSLO PLADS 12

2100 KØBENHAVN Ø

TELEFON 01 - 26 33 66

TELEX 15243 MONTOR DK

A/S REG. NR. 14594 KØBENHAVN

En »Muselmand« fra 1945 takker Kolding

Jeg skylder temmelig sikkert gode mennesker i Kolding og på Kolding Sygehus, at jeg i dag er i de levendes tal. Den 20. april for 36 år siden forlod jeg KZ-lejren Neuengamme med en af Folke Bernadottes transportere af syge fanger fra denne lejr.

I skoven ved Friederichsruhe blev vi opdaget af engelske jagerfly, som gik til angreb med bomber. Kammeraterne blev hjulpet ud og smed sig i grøften, men jeg var for svag til at komme med, da jeg lå i en overkøje. Det bragede rundt om, men ingen blev ramt, og det næste, jeg husker, var, at nogen sagde: Det ku' være rart med en bajer og en snaps oven på den forskrækkelse.

Og - vidunder! - chaufføren i vores vogn, halede disse styrkende sager frem fra sine private beholdninger til fordeling.

Nu fulgte miraklerne i rask rækkefølge: Kruså: Havresuppe, te og blødt brød!

Jeg kom fra udekommandoen Spaldingstrasse med tyfus til revieret i Bullenhuserdamm i det udbombede Hamborg, derfra til den såkaldte schonungsblock. Lægen Paul Thygesen fik mig over i det skandinaviske revier, vi havde etableret i Neuengammelejren, og herfra var det ham og læge Jørgen Kieler, som fik mig sendt videre med sygetransporten, for at jeg i det mindste kunne få chancen for at dø i Danmark.

Jeg døde under transporten gennem Sønderjylland, men ved indkørselen til Kolding hankede sygeplejersken op i mig og sagde: Du skal se modtagelsen - og jeg stak hovedet op. Transporten kørte i en sværm af cyklister. Jeg prøvede at vinke til to unge, som kørte nærmest os. Jeg glemmer aldrig deres ansigter, da de faldt lidt tilbage. Jeg må have set ud som en død. Her i Kolding var det, at denne sygeplejerske - efter nogen parlamentaren med transportens læge - fik gennemført, at man tog om ad Kolding Sygehus og afleverede mig på epidemiafdelingen.

Her blev jeg i tre måneder, de første 8 dage blev jeg madet med sprøjte og fik injektioner med B-vitaminer - det har jeg dog ingen erindring om, men jeg fik det at vide bagefter.

Men jeg husker den omsorg, jeg var genstand for, da min bevidsthed vendte tilbage.

Styrkende mad var en sjældenhed i datidens Danmark, men jeg fik ikke andet end styrkende mad! Det må have været en sport for de andre på epidemiafdelingen at få holdt liv i mig.

Pårorende til de andre patienter kom med kød. Jeg mindes svinekoteletter og andet godt, som måske ikke var det helt rigtige for en tyfuspatient, så det er vel den overvældende godhed fra Koldingborgerne - rige som fattige - her var ingen forskel, og de kom igen dag efter dag med forsyninger - denne overvældende godhed for en »muselmand«, strandet på byens sygehus - som holdt liv i mig.

Tak til »Bedste fra Horserød« - hun kom med friske jordbær hver morgen. Den dag i dag kan jeg bare sige tak til alle i Kolding for dengang.

Efter opholdet på Kolding Sygehus kom jeg på rekreation på Mikkelsborg, og her traf jeg en kammerat, der også var i modstandsbevægelsen. Han fik mig sendt til skibsreder Lauritzens klit-hotel i Dronningmølle.

Jeg blev rask nok til at vende tilbage til mit arbejde som chauffør og senere på lageret i min gamle virksomhed. Jeg kan stadig arbejde lidt - og får i øvrigt invaliditetserstatning i henhold til den lov om erstatning til tidligere fanger og modstandsfolk, som nylig er blevet revideret.

I Dronningmølle traf jeg for øvrigt min kone, Sonja, og hun har nu holdt mig ud i 36 år. Hende skylder jeg meget. Den 2. februar kunne jeg fejre min 75 års fødselsdag.

Den 15. december 1980 kom jeg på Rigshospitalet, og her fik jeg indsat en pacemaker.

Jeg deltager i arbejdet i bestyrelsen for Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, som stadig har nok at gøre med at hjælpe kammerater fra dengang til deres ret i henhold til erstatningsloven, som alt for mange tidligere modstandsfolk ved for lidt om - og jeg glæder mig over, hvad jeg, takket være de tre måneder i Kolding, har til overs af helbred fra nedsultningen i de tyske KZ-lejre.

Lad dem aldrig vende tilbage!

Oscar Hefty Jensen
Hillerødgade 40, 3.v.,
2200 Kbhvn. N (01)34 80 91

DER BLEV FLAGET

Flensborg Avis bragte den 6. maj på forsiden en lederartikel med ovenstående overskrift. Det hed heri bl.a.:

- Som bekendt kapitulerede Hitlers værne-magt den 5. maj om morgenen både i Nordtyskland og Danmark, hvilket betyder, at vort område blev befriet på samme tidspunkt som Danmark. I Danmark flagedes på grund af befrielsesdagen - i forbundsrepublikken på grund af Europa-dagen.

Mon ikke dette fortæller mere end meget andet. Hvorfor har man egentlig aldrig i Vesttyskland officielt markeret Hitler-Tysklands nederlag. Dette nederlag var forudsætningen for, at et frit Tyskland kunne opstå eller genopstå.

4. og 5. maj var også Tysklands befrielse for Hitler-åget. Men mange tyskere betegner disse dage med ordene: »Als die Katastrophe über uns kam« (Da katastrofen kom over os).

Selv om det kan være nok så svært, må det tyske folk komme så vidt, at det erkender, at 5. maj var og er befrielsesdagen. Den kan ikke omskrives med en »Europa-Tag« eller lignende.

Hitler ville sit Neuropa, og vi vil gerne være fri for, at 5. maj-dagen skal betegnes som Europa-dag, heller ikke i forbundsrepublikken. Men denne særlige situation forklarer måske også, hvorfor 17. juni blev tysk nationaldag, »genforeningsdag«, og ikke 20. juli, den dag nogle gjorde oprør mod Hitler.

Der er stadig uendelig meget, som endnu ikke er afklaret i det tyske folk. Tyskerne selv vil nok i deres flertal benægte dette.

Nu må fortiden være glemt, siger mange. »Vi yder nu vort bidrag til den demokratiske verden og vil ikke altid konfronteres med fortiden,« siger mange. »Vi har rejst os fra asken,« siger mange. Kendsgerningen, at det stort set var andre, der sørgede for, at det tyske folk overhovedet fik mulighed for genrejning, forties ofte.

Og i denne situation må man i forbundsrepublikken nu opleve, at efterkommere af jødiske KZ-fanger, som overlevede helvedet, forlader Vesttyskland. Disse unge jøder har ikke oplevet Hitler-tiden. Det har deres forældre. De unge kan imidlertid ikke leve i forbundsrepublikken, fordi deres forældre lever i skyggen af fortiden. De rejser væk, f.eks. til Israel. De kan ikke ånde her. Både forældrenes fortid og ægte samfund hindrer dem i dette. Alt ville have været lettere - også for disse unge - hvis Danmark og Vesttyskland den 5. maj havde flaget på grund af det samme - nemlig befrielsen!

(Flensborg Avis er det danske mindretals avis i Sydsvenslg)

HØJTIDELIGHED PÅ RÅDHUSET DA KAMPVOGNET KOM

I dagene 4. maj til 24. maj afholdtes en udstilling på Maglebliskolen i Frederiksværk, som på forskellig måde beskriver forholdene på Frederiksværk under besættelsen. Det er Frederiksværk kommune, Frederiksværk og Omegns Museumsforening og Hjemmeværnets Oplysningstjeneste, som er udstillingens tilrettelæggere. Onsdag den 6. maj om aftenen var der en alsang-aften i Maglebliskolens kantine, hvor Hjemmeværnsdistrikt Nordsjællands musikkorps medvirkede.

I forbindelse med denne udstilling, »Frederiksværk under besættelsen«, har Museet for Danmarks Frihedskamp udlånt den kampvogn, der i al stilfærdighed blev bygget i Frederiksværk i besættelsens sidste tid og som var klar til at gå i aktion, da befrielsesbudskabet lød. Den kom straks i brug - og nåede bl.a. også at komme i heftig ildkamp med en HIPO-gruppe i Asserbo.

Det pansrede køretøj udlånes og anvendes som blikfang for udstillingen. I dagene op til udstillingen var køretøjet uden vederlag renoveret af Frederiksværk Karosserifabrik, og transporten fra København til Frederiksværk blev foretaget af Sjællandske Trænregiment.

Frederiksværk byråd har ønsket på særlig måde at markere, at kampvognen vender tilbage til Frederiksværk - omend kun for en kort periode. Transporten gjorde holdt foran rådhuset torsdag den 23. april mellem kl. 11 og 12, og byrådet afholdt en lille højtidelighed dels foran rådhuset og dels i byrådsalen. Et trompeterkorps spillede til indledning en fanfare, hvorefter borgmester Frode Behrndtz talte fra rådhusets trappe. Specielt indbudte til højtideligheden på rådhuset var de personer, som for ca. 36 år siden var med til at bygge dette særprægede køretøj og som derigennem medvirkede til, at også Frederiksværk fik en smuk placering i den samlede historiske beskrivelse af Danmarks besættelsestid og frihedskamp.

DAGEN FØR 9. APRIL

Dansk TV bragte en stor og spændende udsendelse om begivenhederne før den 9. april, og derfor blev den kaldt 8. april 1940. Den var produceret af redaktør Erik Svensson. Blandt de medvirkende var redaktør Jacob Kronika og oberst H.M.Lunding.

For den, der er ganske godt inde i spillet til den 9. april, var der ikke noget egentlig nyt, men udsendelsen var god, idet den gav en ret afrundet redegørelse for situationen.

STOR INTERESSE OG SPØRGELYST VED SKOLEFOREDRAG OM BESÆTTELSESTIDEN

- Der er stor lydhørhed overfor at høre om besættelsestiden. Det gælder først og fremmest hos eleverne - og deres spørgelyst er stor, men også lærerne er virkelig interesserede, især de yngre.

Sådan siger Erik Andersen, Mellerup, og han ved meget om, hvad han udtaler sig om, for han og Barner Andersen, Randers, har allerede besøgt mange skoler - også ungdomsskoler, og der er en hel del skoler på ventelisten.

- Som regel får vi tre timer til vort besøg, fortsætter Erik Andersen. - I den ene time fortæller Barner Andersen om, hvordan det var at være i tysk tugthus. Han ved det, for han sad i Dreibergen. Jeg fortsætter så med at fortælle, hvordan det var at være i tysk koncentrationslejr, og det ved jeg jo en del om fra mit ophold i Sachsenhausen.

Den tredje time er så spørgetime, og der supplerer vi to hinanden, og det går meget godt.

F-k.

HADSTEN-GRUPPEN I ARBEJDE

I Hadsten har en gruppe på fem modstandsfolk fundet sammen for at arrangere et og andet, der kan holde mindet i hævd om kampen i de fem onde år.

Deres start blev overordentlig vellykket, idet de samlede ikke færre end 64 deltagere til en sammenkomst den 9. april. Aftenen blev ledet af Anders Huulgaard og Friis Johansen, og hovedtaleren var oberst H.M.Lunding, der talte om Danmark under besættelsen. Da mødet blev holdt på selve okkupationsdagen, var det især forspillet til dagen, Lunding beskrev. Hans skildring

var meget levende og den blev fulgt med den allerstørste interesse. Lunding havde siddet 23 måneder i enecelle, deraf 4 måneder med håndjern. Han sad i samme fængsel, hvor Canaris blev henrettet.

Mødet fik et overordentlig interessant indslag, idet de to ret unge lærere, Villy Jensen og Egil Hansen, fortalte om deres arbejde i skolen med at levendegøre besættelsestiden for eleverne. De var nu i gang med at kortlægge Hadstens placering under okkupationen, idet eleverne går rundt og taler med folk, der havde deltaget aktivt.

Det er hensigten at samle de mange bidrag i en bog, som ventes at få også en ret betydelig lokalhistorisk værdi.

Efter opfordring fra mødelederne fortalte Johannes Fosmark om bladet Pigtraad/Gestapofangen, idet flere havde udtrykt ønsket om at abonnere på bladet.

Hadsten-gruppens efterfølgende arrangement var et besøg i Frøslev-lejren den 30. maj. Den samlede omkring 100 deltagere.

- Jovist kan det nytte at gøre noget, og finder man andetsteds lyst til at følge eksemplet fra Hadsten, er det nok klogt at notere sig, at initiativet begyndte med, at en gruppe fandt sammen for at tilrettelægge.

FØLG MED SOLEN
TIL

JERUSALEM
KIBBUTZ

TEL AVIV EILAT
NATHANYA

Alle oplysninger: Deres
autoriserede rejsebureau eller

**Den Israelske
Stats Turistbureau**

Vesterbrogade 6 D - 1620 Kbh. V

Tlf. (01) 12 96 80 - (01) 11 96 79

DÆKKO

PRESENING KOMPAGNI %s

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabellejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

EBBE MUNCK PRISEN TIL FLEMMING JUNCKER

Under besættelsen blev Flemming Juncker sammen med Svend Truelsén som de eneste udlændinge med officersrang knyttet til den hemmelige tjeneste i England og var her med til at skabe forståelse for de danske problemer, og udvikle støtte til den danske modstandsbevægelse.

Skønt der er nære sammenhænge mellem Ebbe Muncks virke under den anden verdenskrig og Flemming Junckers indsats i modstandsbevægelsen i Jylland, er prisen først og fremmest en hyldest til Flemming Juncker for hans store indsats i erhvervsmæssig henseende for det danske samfund.

knud malthe poulsen

Ny plan for pladsen ved Helligåndskirken

Der foreligger nu en ny og formentlig endelig plan for omlægningen af pladsen ved Helligåndskirken i København, hvor mindestøtten for den ukendte KZ-fange står. I stedet for den nuværende gitterport, bliver der en ny 8 meter bred gitterlåge ud mod Strøget, men den vil normalt stå åben.

Mindestøtten for den ukendte KZ-fange, der hidtil har stået lidt klemt i hjørnet ved Valkendorfsvej, bliver flyttet, så den får en bedre placering længere inde på kirkepladsen.

Runde dage

A. Gyldholm Rohde, Vanløse, 65 år 17. juni.

Folmer Visholm, Brønshøj, 60 år 18. juni.

Betty Christensen, Østerbro, 48, 9400 Nørresundby, 60 år 20. juni.

Rasmus Kristensen, Kastanie Alle 55, 6000 Kolding (Buchenwald) 70 år 21. juni.

E. Breidahl, Ankerstræde 3, 4682 Tureby (Buchenwald) 65 år 22. juni.

Jørgen Røjel, Danmarksg. 17 B, 7000 Fredericia (Frøslev) 65 år 22. juni.

Anders Elund Larsen, Eshøjvej 9, 9260 Gistrup (Buchenwald) 60 år 27. juni.

W. Frimodt Christensen, Lysedammen 34, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 28. juni.

Gunnar C. Tidemand, Hvidovreg. 24, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 29. juni.

Formsgaard Andreasen, Høhnervvej 12, 9800 Hjørring (Dachau 141.633) 60 år 29. juni.

Vald. Aage Christoffersen, krigssejler, 70 år 30. juni.

Freddy Blicher Hansen, Vanløse (Vridsløse) 65 år 6. juli.

A. J. Jørgensen, (Aabo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Øst, 75 år 10. juli (formand for Aalb. afd. af De Erhvervs-hæmmede).

Børge N. Hansen, Lyngby, 60 år 13. juli.

Børge Dahl, Bymuren 50, 2650 Hvidovre (Neuengamme) 70 år 15. juli.

Frogner Peedersen, (Basse), Mølbjergvej 10, 9380 Vestbjerg, 60 år 18. juli.

Karl Højer Kristensen, Præstevænget 5, 9400 Nørresundby, 65 år 19. juli.

Peder Jeppesen, Narfesvej 8, 9800 Hjørring (Neuengamme 51.782) 60 år 19. juli.

Anker Glerup, Norgesg. 8, 9000 Aalborg, 65 år 23. juli.

Erling E. Petersen, (Buchenwald) 65 år 25. juli.

Børge Olsen (langtidssilleg) 60 år 27. juli.

A. Hemmingsen, Thorsvej 62, 7000 Fredericia (Staldgården) 80 år 28. juli.

E. Marrot Hansen, Aagerupvej 178, 2750 Ballerup (Neuengamme 51.901) 60 år 28. juli.

E. Jacob Jensen, Fabianhus, 3240 Esrum (Neuengamme 68.406) 65 år 3. august. (Fmd. for bestyrelsen for Bernadottegården i Roskilde).

Osvald Jensen, Frederiksborgvej 165, 2400 Kbh. NV (Stutthof) 70 år 3. august.

Eivind Lykkestrand, Amagerbrog. 85, 1., 2300 Kbh. S (AMPA), 65 år 3. august. (formand for AMPA-foreningen og for Udvalget af tidligere fanger og modstandsfolk).

Arthur Gravesen, Ranselvej 44, Nors, 7700 Thisted, 65 år 8. august.

Aage Hartman Nielsen, Nyborgg. 30, 3., 2100 Kbh. Ø (Sachsenhausen) 80 år 11. august.

Hardy Thomsen, Tordenskjoldsg. 7, 9000 Aalborg, 60 år 14. august.

H. P. Madsen, (Neuengamme) 60 år 14. august.

Kresten Thomsen, Teglgårdsvej 379 D, Humlebæk (Dreibergen) fyldte 60 år den 14. april.

Egil Jensen, Ordrup Jagtvej 6 B, 2900 Charlottenlund (Vestre Fængsels tyske afd. og Frøslev) fyldte 60 år den 25. maj.

Niels Bruun, Birkelunden 48, 6700 Esbjerg, fyldte 60 år den 3. juni.

GODT AT VIDE

HJÆLPEMIDLER

Der er i år trådt nye regler i kraft om hjælpemidler efter bilstandslovens paragraf 58.

Tidligere var der ingen indtægtsgrænse, og hvis ansøgerens socialindkomst ikke overstiger 129.000 kr., skal der ikke betales for ydelser eller hjælpemidler efter prg. 58.

Men er socialindkomsten over 129.000 kr., skal ansøgeren betale et beløb, svarende til 5 pct. af det beløb, socialindkomsten er over 129.000 kr. Det vil imidlertid i praksis sige, at man skal have en socialindkomst på 133.000 kr., inden der skal betales noget, idet beløb på under 200 kr. ikke skal betales. Der er stadig en bagatelgrænse, men den er forhøjet fra 150 kr. til 200 kr., og det betyder, at der kun ydes støtte til hjælpemidler eller til reparation af hjælpemidler, der koster mere end 200 kr.

Hjælpemidler til børn og unge under 18 år leveres dog stadig uden betaling, bortset fra at man selv skal betale 150 kr. for et par ortopediske sko.

Medicin og briller

Der ydes ikke mere tilskud til medicin i henhold til bilstandslovens prg. 58, men selv-

følgelig stadig efter de gældende regler i sygesikringsloven.

Reglerne for tilskud til briller, der blev skærpet, da sygekasserne ophørte, er nu yderligere blevet skærpet.

Der ydes kun tilskud til briller, når styrken er over plus eller minus 7, samt når der er tale om bygningsfejl og andre særlige øjenlidelser. Der ydes dog stadig tilskud til børns briller.

Støttestrømper

Der kan stadig ydes hjælp til støttestrømper, når de i væsentlig grad bidrager til at afhjælpe varige lidelser som åreknuder og årebetændelse. Men her gælder også reglen om, at der kun ydes hjælp, når udgiften er over 200 kr. Endvidere ydes der højst 260 kr. plus moms.

Søges kun støttestrømpe til det ene ben, ydes der normalt kun eet par strømper om året (inden for 12 på hinanden følgende måneder), men skal man have støttestrømpe til begge ben, kan der ydes 2 par om året.

Rejse-sygesikring

Vi er bedt om at omtale reglerne for rejse-sygesikring:

1. Rejse-sygesikringen dækker de fleste udgifter i forbindelse med sygdomstilfælde, ulykkestilfælde eller dødsfald under ferieophold og studieophold for egen regning. Der ydes dog kun hjælp i forbindelse med sygdom m.v., der opstår under de første 2 måneders ophold af hver rejse.

2. Rejse-sygesikringen omfatter rejser i Europa (for Sovjetunionens vedkommende til

Ural), Grønland, Færøerne, de asiatiske og afrikanske lande, der har kystlinie til Middelhavet, samt Jordan, De kanariske Øer og Madeira.

3. Undtaget fra denne regel er udgifter i forbindelse med sygdom, ulykkestilfælde og dødsfald, der omfattes af Danmarks overenskomster med Finland, Island, Norge, Sverige og Storbritannien samt reglerne i den færøske sygesikringslov og aftaler med ministeriet for Grønland. I henhold til de nævnte overenskomster er man sikret hjælp efter de regler, der gælder for pågældende landes egne indbyggere, for Færøernes vedkommende de regler, der gælder for færøske sygekasser, og for Grønlands vedkommende de regler, der er aftalt med Grønlandsministeriet.

4. Rejse-sygesikringen gælder alle, der fra opholdskommunen har fået det gule sygesikringskort, der altså også gælder i udlandet. Husk derfor, at man altid bør have det med på rejse, både her i landet og i udlandet.

5. Rejse-sygesikringen dækker udgifter til lægehjælp, lægeordineret ophold og behandling på almindeligt sygehus (inkl. operation og ambulancetransport), lægeordineret medicin, hjemtransport, der på grund af sygdom erklæres nødvendig af læge, samt hjemtransport af sikret person, der afgår ved døden. Til akut tandlægehjælp ydes højst 300 kr. Derudover betales ekstraudgifter med indtil 300 kr. om dagen til ekstraordinære hotelophold, når lægebehandlingen kan ske på hotel. Det samme gælder eventuel ekstraudgift ved indhent-

ning af en fastlagt rejserute, og hvor rejsen har været afbrudt på grund af et af læge beordret sengeleje på stedet, hvor sygdom indtraf.

6. Der gives *ikke* lægehjælp til:

a) medicin, der ikke er lægeordineret.

b) Syge- eller fødselshjælp i svangerskabets 9. måned eller i forbindelse med svangerskabsafbrydelse.

c) Fortsat sygebehandling i udlandet, hvis både de behandlende læge og den læge, der repræsenterer rejse-sygesikringen (Europæiske) har besluttet, at patienten skal transporteres hjem.

d) Hjemtransport af rejseledsager ydes normalt ikke.

e) Udgift til trækiste.

f) Tab eller beskadigelse af proteser, briller, kontaktlinser, høreapparater m.v.

g) Behandling i udlandet udover 3 måneder.

6. Læs i øvrigt vejledning bag på det gule sygesikringsbevis. Det fremgår heraf, at ved rejser i EF-lande kan der efter særlige regler ydes hjælp i visse tilfælde, hvor rejse-sygesikringen ikke dækker. Det gælder især rejser af mere end 2 måneders varighed, og når man rejser som lønmodtager for sit firma. Oplysninger herom fås på sygesikringskontorer og socialcentre (spørg efter blanket E 111).

På bagsiden af sygesikringsbeviset er hovedreglerne gengivet på dansk, engelsk og spansk. Det fremgår også heraf, hvor man ved alvorlig sygdom og dødsfald kan henvende sig.

**DAELLS
VAREHUS**

Glarmesterfirmaet
J. DIDERICHSEN
Amager Landevej 47 - 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 42 18

DAGBOGEN

Ved Knud Malthe Poulsen

JULI

Onsdag 1:

1940: Rumænien giver afkald på den engelske garanti.

Torsdag 2.

1940: De tyske tab efter 10. maj opgives til 45.459 faldne og 111.000 sårede. 1941: Tyskerne i Riga.

Fredag 3.

1944: Hitler afskediger chefen for armégruppe nord, generaloberst Lindemann.

Lørdag 4.

1942: Krimkrigen endt. Don nået. 1943: General Sikorski forulykket ved Gibraltar.

Søndag 5.

1942: Rommel standses ved El-Alamein i Ægypten. 1943: Krigen på Østfronten blusser op mellem Orel og Bjelgorod.

Mandag 6.

1941: Tyske bombefly angriber den britiske flådebase på Malta. 1944: Von Kluge afløser von Rundstedt som tysk chef i vest.

Tirsdag 7.

1941: Luftangreb på Helsingfors. USA besætter Island.

Onsdag 8.

1940: Slagskibet »Richelieu« er torpederet i Dakar.

Torsdag 9.

1942: Svensk damper »Margrethe« sænkes i svensk farvand ved Arkøund.

Fredag 10.

1940: Frankrig og kolonierne inddraget i blokaden. 1941: Finnerne generobrer Salla.

Lørdag 11.

1941: Mannerheim-dagsbefaling lover Karels befrielse. 1944: En serie angreb på München indledes.

Søndag 12.

1944: Model tysk chef på centralfronten i øst.

Mandag 13.

1940: Churchill: England vil kæmpe, selv om London lægges i ruiner.

Tirsdag 14.

1941: Finsk offensiv ved Ladoga. Churchill bebuder skærpet luftkrig.

Onsdag 15.

1942: Russiske krav om »2-front« begynder. 1943: Churchill og Roosevelt retter opråb til italienerne.

Torsdag 16.

1944: Angreb på München indledes. Angreb på Wien, Saabücken. Amrk. angreb på Shanghai.

Fredag 17.

1940: Konoye danner japansk regering. England lukker Birmavejen for 3 mdr. Japan søger fred med Kina.

Lørdag 18.

1941: Tallinn lagt i ruiner, men ikke erobret. 1944: Rommel såret ved et luftangreb.

Søndag 19.

1944: Tyskerne rømmer Livorno. Roosevelt nomineres 4. gang.

Mandag 20.

1944: Tysk medd. om attentat på Hitler. Himmler chef for hjemmeværnet. Mussolini hos Hitler.

Tirsdag 21.

1942: Adm. Leahy udpeges til Roosevelts stabschef. 1944: Dagsbef. fra Hitler til hæren.

Onsdag 22.

1940: Halifax afviser Hitlers fredsappel.

Torsdag 23.

1941: Luftslag over Kanalen og sø- og luftslag ved Sicilien. 1943: Palermo erobres. 10 mill. mand engageret på Østfronten.

Fredag 24.

1942: Rostov erobres 2. gang. Russ. bomber på Øland. 1943: Hamborg-slaget indledes med natangreb på byen.

Lørdag 25.

1944: Gøbbels befuldmægtiget for den totale krigsførelse.

Søndag 26.

1941: Engelsk-amerikansk olie-embargo overfor Japan. 1942: Stort luftangreb på Hamborg.

Mandag 27.

1942: Tyskerne i Donbuen vest for Stalingrad 1943: Fascistpartiet og storrådet opløses.

Tirsdag 28.

1942: Stalin-opråb om at standse tilbagetogget. 1944: I Århus rutebilstation eksploderer en bombe, hvorved 4 rutebiler ødelægges.

Onsdag 29.

1942: London melder hidtil godt 6 mill. tons aksetonnage sænket. 1944: Tyskerne meddeler, at ved eksplosionsulykken i Århus havn den 4. juli er 28 dræbt, 13 savnes og ca. 250 er såret.

Torsdag 30.

1943: Det ødelagte Hamborg evakueres. 1944: Aalborg Rutebilstation ødelagt ved eksplosion. 7 rutebiler ødelægges.

Fredag 31.

1943: Ciano afskediget som ambassadør ved Vatikanet. 1943: Det forlyder, at 5000 danske arbejdere er på vej hjem fra det bomberamte Hamborg.

AUGUST

Lørdag 1.

1941: Finland afbryder forbindelsen med England. 1944: Præsident Ryti træder tilbage.

Søndag 2.

1940: Lord Beaverbrook i krigskabinetet. 1944: Pressen dementerer rygter om en tvangsudskrivning af danskere til arbejds- og militærtjenesten.

Mandag 3.

1941: Finland inddrages i den engelske blokade. 1943: Churchill-tale om offensiven på Sicilien.

Tirsdag 4.

1944: Mannerheim præsident.

Onsdag 5.

1943: Svensk-tysk overenskomst om transittrafikkens ophør. 1944: Fronten i Italien flytter nord for Firenze.

Torsdag 6.

1944: Mange uskyldige bliver anholdt ved sort-børs razziaer i København. 1944: Bulgarien anmoder Rusland om fred.

Fredag 7.

1943: Ved Københavns byret idømmes fem unge mennesker fra Randers i alderen 15-20 år fængselsstraffe for sabotage mod tyske militærbiler.

Lørdag 8.

1940: »Luftslaget om England« indledes, alarmtilstand ved østkysten. 1944: Tyskerne meddeler, at der i sidste uge er sket en række feje overfald på personer, tilhørende den tyske værnemagt. Fem er blevet dræbt.

Søndag 9.

1942: Gandhi og Nehru arresteres. 1944: Partisan kampe i Warszawa.

Mandag 10.

1943: Churchill i Canada.

Tirsdag 11.

1944: Den svenske radio har meddelt, at 11 danske var taget som gidsler og er blevet henrettet i Dagmarhus' kælder. 1944: Første allierede melding om kampe på tysk jord.

Onsdag 12.

1942: Churchill konfererer med Stalin i Kreml.

Torsdag 13.

1943: Arbejderne på Helsingør Skibsværft anmoder handelsministeren om, at der må blive indført tobaksrationering.

Fredag 14.

1942: Mussolini ekskluderer 66.000 partimedlemmer. 1943: Kongen modtager det tyske riges befuldmægtigede, Dr. Best på Sorgenfri.

Lørdag 15.

1943: Amerikanerne på Kiska (Aleuterne).

Søndag 16.

1944: Der er om natten overflyvning af store allierede bombemaskiner. Under luftkampe skydes 3 maskiner ned forskellige steder i landet.

Mandag 17.

1944: Lillebæltsbroen er fremtidig spærret for vejfærdsel i mørkelægningsstiden.

Tirsdag 18.

1942: I nattens løb kaster engelske flyvere talrige spræng- og brandbomber i det østlige Sønderjylland og på Als. Der sker betydelig materiel skade, to personer såres. En engelsk maskine bliver skudt ned.

Onsdag 19.

1941: Tyskerne herre vest for Dnjepr. 1942: Russiske fly over Østprøjsen.

Torsdag 20.

1944: Russerne begynder storoffensiven mod Rumænien.

Fredag 21.

1940: Trotzki dør i Mexico efter attentat. 1942: Det tyske krigsflag hejses på Elbrus.

Lørdag 22.

1943: Tyskerne rømmer Charkov. 1944: Russerne erobrer Jassy.

Søndag 23.

1942: I Holm krosal på Als afholdes en takkegudstjeneste, fordi egnens beboere er sluppet godt fra det engelske luftbombardeent.

Mandag 24.

1943: Himmler indenrigsminister. Frick protektor i Polen. 1944: De allierede ved den schweiziske grænse.

Tirsdag 25.

1942: Hetugen af Kent dræbt ved flyveulykke i Skotland. 1943: Roosevelt taler i Canadas parlament.

Onsdag 26.

1944: Forskellige steder i København bliver der i nattens løb klæbet provokerende plakater op med opfordring til generalstrejke den 28. og 29. august.

Torsdag 27.

1942: Salomon-slaget endt, amerikanerne på flere af øerne. 1944: Allierede flyvere beskylder et tog ved He, hvorved 8 passagerer dræbes.

Lørdag 29.

1943: Kl. 4.10 morgen udsender den tyske øverstbefalende i Danmark, von Hanneken, en bekendtgørelse, hvori det udtales, at de sidste begivenheder har vist, at den danske regering ikke mere er i stand til at opretholde ro og orden. Han proklamerer derfor den militære undtagelsestilstand i hele Danmark.

Søndag 30.

1941: De finske tropper generobrer Wiborg. 1943: Natangreb på Stor-Berlin.

Mandag 31.

1944: Russerne i Bukarest. En damper i Odense havn sænkes med en bombe, den skulle til Tyskland med en ladning smør.

Provinsbankens Kontosamler gi'r økonomisk overblik

PROVINSBANKEN

-til at tale med

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Fra bestyrelsesmøderne i februar og marts

På et kort bestyrelsesmøde forud for repræsentantskabsmødet i februar bevilgedes 100 kr. til Amnesty International.

På bestyrelsesmødet i marts konstituerede bestyrelsen sig således: Erik Beermann, Dachauklubben, genvalgte enstemmigt til næstformand. Rekreationsfondens bestyrelse blev ligeledes genvalgt og består således stadig af Oskar Verner, Bernth Johannesson, Poul Nielsen, Solveig Skjøtt og Lillian Olsen.

Bernth Johannesson aflagde beretning og regnskab for Rekreationsfonden.

Jørgen Lind forelagde en af Neuengamme-foreningen samme dag udsendt udtalelse om nynazismen.

Efter en diskussion om de nyeste oplysninger om nynazismen var der enighed om - uden at overdrive dens betydning - at lade Fangesammenslutningens røst høre i denne sag. Theresienstadtforeningen påtog sig at udarbejde udkast til en fællesudtalelse. Udkastet forelægges og drøftes med forretningsudvalget, der bemyndiges til at udsende udtalelsen, der bør være på linie med de af F.V. og Neuengamme-foreningen udsendte.

Poul Nielsen aflagde beretning om bladet. Det har netop været et positivt og vellykket møde i det fælles bladudvalg. Bladet har i 1980 givet et underskud på 12.000 kr. Nu er abonnementsprisen hævet til 40 kr., men samtidig daler annonceindtægten. Der efterlystes en mindre arbejdskrævende form for abonnementsordningen, idet det kniber med at overkomme det med den nuværende frivillige arbejdskraft. Der er til dato gentegnet ca. 2200 abonnenter, og der mangler at blive gentegnet ca. 375. Men hovedparten vil efter erfaringerne blive gentegnet, når de pågældende rykkes derfor.

Der var enighed om at drøfte bladets økonomi og budget på det fælles bladmøde til september.

Sachsenhausenforeningen har holdt landsmøde i Odense med pæn deltagelse. Det internationale Sachsenhausensmøde i foråret må af økonomiske grunde flyttes fra Østrig til Frankrig.

Birgit Fischermann er valgt til ny formand for Theresienstadtforeningen, og Oskar Verner takkede den afgående formand Max Gritzmann for godt samarbejde.

Theresienstadtforeningen afholder mindehøjtidelighed den 12. april på Mosaik Vestre Kirkegård.

Der er stiftet en forening af Bernadottegårdens Venner i Roskilde, hovedsagelig bestående af pårørende til beboerne. Det

oplystes, at Sigfred Jensen, Randers, har tilbudt at lade fremstille et broncerelief af Bernadotte til opsætning på de to Bernadottegårde.

Der var enighed om, at bestyrelserne for de to Bernadottegårde måtte tage nærmere stilling til tilbudet.

Der har været holdt et fællesmøde mellem repræsentanter for Landsforeningen Gestapofangerne og Foreningen Gestapofangerne på Sjælland for at søge en afklaring på forholdet mellem de to foreninger.

Axel Lauritzen rettede en tak til lovudvalget for dets arbejde. Poul Brandt oplyste, at Smidstruphytten er fuldt optaget frem til den 1. november.

Neuengamme-foreningen har generalforsamling i april, og den 20. april holdes den årlige højtidelighed ved monumentet ved Helligåndskirken.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Årsmødet fastslog en sund økonomi

Årsmødet i Kammeraternes Hjælpesfond 23.-24. april blev velsignet af et skønt vejr. Turen til feriehemmet på Kegnæs var i sig selv en oplevelse, da man hele tiden og overalt mærkede, at sommeren var »ved at springe ud«.

Man startede om fredagen ved om eftermiddagen at besøge Sønderborg Slot med museet. Slottet, der blev grundlagt i 1170, har gennemgået en så

Foreningens Kattegattur havde været meget vellykket med 185 deltagere, deriblandt også repræsentanter for det svenske Bernadotte-detachment og for Jyllandskorpset. Meppenturen finder i år sted i dagene 3.-5. september. Den 18. oktober indvies den internationale Neuengammekomites Dokumentarhaus i Hamborg.

Buchenwaldforeningen har holdt et vellykket medlemsmøde med vicegeneralsekretær Reedtz Funder, der gav en interessant skildring af arbejdet med organisering af De hvide Busser. Foreningen holder repræsentantskabsmøde i Aalborg for de fire lokale Buchenwaldklubber.

Hannover-Stöcken gruppen holder årsmøde i Horsens i maj, og Stutthofforeningen holder årsmøde i maj i København.

Max Gritzmann omtalte et Holocaust-stævne i Israel i dagene 15.-18. juni for overlevende europæiske jøder. Der ventes ca. 40.000 deltagere.

-t

omfattende restaurering, at det har taget 9 år, men så står der også i dag et barokslot med rum også fra middelalderen og renæssancetiden.

Det gjorde naturligvis indtryk at vandre i Christian 2.'s gang, for vi kender jo alle Carl Blochs maleri om den fængslede konge på slottet. Man beundrede de fremragende udstillinger f.eks. med håndværk og købstadskultur. Under vandringen rundt på slottet blev det, man så, kommenteret af Mogens og Tommy Dyre.

Deltagerne i årsmødet begynder at indfinde sig. (Foto: F-k)

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

Om aftenen samledes man med damerne til et festligt samvær lige ved det sted, hvor den smalle tange, Drejøt, fører fra Als til Kegnæs. Fru Tommy Dyre skabte her aftenens store oplevelse ved at vise ca. 100 farvediasbilleder fra Als. Det var hendes egne optagelser, og de var udvalgt af hendes samling, der i 800 dias fortæller hele øens særpræg, dens fortid, dens nutid - og dens fremtid.

Den ledsagende tekst var en god kombination af fortællekunst og en betydelig baggrundsviden.

Nogle overnattede i feriehuset, mens andre boede i Augustenborg.

Store moderniseringer

Om lørdagen startede forretningsudvalget tidligt med at holde møde, og kl. 10 åbnede formanden, civilingeniør Mogens Dyre selve årsmødet. Der blev oplæst flere hilsener, som kammerater, der var forhindret i at være til stede, havde fremsendt.

Efter anmodning udtalte Johannes Fosmark mindeord over de tre medlemmer af bestyrelsen, der var afgået ved døden, siden mødet den 20. april 1980: Paul Holt, Knud Thestrup og Ove C. Lembecke.

Formanden gjorde rede for de ret store moderniseringsarbejder, der var udført gennem den senere tid. Der er således kommet nyt stråtag på det store hus, og udhuset har nu også stråtag - og med samme hældning som hovedhusets tag. Køkken og storstuen er moderniseret, og der er skabt en tiltalende trappe til soveværelserne ovenpå, ligesom der er

installeret oliefyr til at klare den kølige tid på året.

Der blev aflagt beretning om økonomien af kassereren, bankprokurist Olav Holst. Regnskabet fortalte om en sund økonomi, der tager klart sigte på at sikre feriehusets drift i årene fremover.

Johannes Fosmark fortalte om historierne bag stoffet, som vort blad Pigtraad/Gestapofangen har bragt i det forløbne år. Der er efterhånden forståelse for, at bladets stof giver udtryk for forskellige meninger og opfattelser, og det har f.eks. bevirket, at samarbejdet i fusionen er forløbet positivt og gnidningsløst.

Nogle af deltagerne i klubbens sammenkomst for sine nordjyske medlemmer, fotograferet på Nors Hovedgård.

Overlærer Preben Feddersen gav oplysninger om arbejdet med at fordele pladserne på feriehuset, der nu efterhånden bruges det meste af kalenderåret. Fra den nye gæstebog oplæste han flere gode, interessante og morsomme hilsener.

Der blev givet oplysninger om hjælpesager.

Det er planen at holde næste årsmøde lørdag den 24. april 1982, og som mødested blev foreslået enten København eller Fyn.

F-k.

BESØG PÅ NORS HOVEDGÅRD

For undertegnede medlem af Buchenwald-Klubben for København, som i snart 30 år har opholdt sig nær rigets yderste nordlige grænse, var det virkelig en stor glæde - og overraskelse faktisk - at blive indbudt af klubben til at være til stede, når en tavle med klubbens skjold (med pigtråden) ville blive ophængt på Nors Hovedgård torsdag den 7. maj, på linie med andre fangeforeningers tilsvarende skjolde. For vi få medlemmer i det nordligste Jylland, ialt 8, har af geografiske grunde haft mere end svært ved at tage del i klubbens arrangementer i København, og med andre ord har vi ikke haft lejlighed til at dyrke det specielle fællesskab, som udspringer af fælles erfaring og nød.

BUCHENWALDKLUBBEN i Aalborg stod for arrangementet af det årlige repræsentantskabsmøde i Landsforbundet af Buchenwaldklubber. Billedet viser en del af mødedeltagerne samlet uden for politigården i Aalborg, hvor mødet fandt sted, og hvor der blev nedlagt blomster ved mindetavlen for de politifolk fra Aalborg, der døde under frihedskampen. Til den efterfølgende frokost med damer havde klubben haft den gode idé at invitere de lokale medlemmer med, og mange havde efterkommet indbydelsen. På denne måde blev der lejlighed til samvær mellem gamle kammerater, der for nogles vedkommende ikke havde set hinanden siden 1945.

Her fra Frederikshavn var vi to tidligere fanger, som med klubbens bestyrelse og andre tilrejsende deltog i den enkle højtidelighed, da Hans Andersen med en kort tale overgav skjoldet til Nors Hovedgård ved Alex Bindeballe.

Det var en meget særpræget oplevelse at mødes igen med gamle fangekammerater, og for så vidt også at se skjoldene fra de andre fangeforeninger. Dels gav det en lunende følelse af lidt af den samhørighed, vi havde dengang, og dels gav det for en kort stund en mærkelig følelse af noget dystert, makabert og stadig noget ufatteligt - erindrende vor konfrontering med den virkelige og utilslørede sandhed, da vi på Neuengammes grund lukkedes ud af godsvognene og så!

Vi, som herfra deltog i arrangementet, er både klubben og Alex Bindeballe taknemlige for, at vi fik denne oplevelse, som afsluttedes med frokost og kammeratligt samvær, hvorunder vi faktisk følte det, som om vor kontakt uafbrudt havde været indbyrdes til stede, men i virkeligheden var der gået ca. 35 år, siden vi sidst var sammen.

Det fællesskab, som klubben er udtryk for, ville det være ønskeligt, at vi »herovre« også mærkede noget mere til. Måske kunne noget arrangeres regionsvis, evt. sammen med andre tilsvarende foreninger. Ideen være hermed videregivet til klubben i København til eftertanke.

Peter Mørup
Frederikshavn

BUCHENWALD

Museet i Buchenwald havde i 1980 411.517 besøgende. Godt halvdelen kom fra DDR, deriblandt 131.000 unge under 18 år (skoler o.l.). Fra Sovjetunionen kom ikke mindre end ca. 80.000 (deriblandt formentlig en del sovjetiske soldater, der er stationeret i DDR), ca. 10.000 fra Vesttyskland, 8639 fra Polen, 8322 fra Tjekkoslaviet, 4660 fra Ungarn, 4104 fra Bulgarien, ca. 4000 fra Frankrig, 2400 fra Rumænien, 1600 fra Kuba, 1500 fra Holland, 1200 fra Danmark, 1100 fra Italien og ligeledes ca. 1100 fra USA.

DACHAU

Generalforsamling

Dachau-klubben holdt den 30. marts generalforsamling i politiets parolelokale i Nyropsgade. Formanden, Erik Beermann, bød velkommen og mindedes de af vore kammerater, der var afgået ved døden siden vi sidst var samlet.

Derefter tog vi fat på dagsordenen. Herunder behandlede et forslag fra bestyrelsen om, at vore ægtefæller kan optages som medlemmer af klubben, således at vi også derved kan sikre os en bedre kontakt med enkerne efter vore afdøde kammerater. Forslaget blev vedtaget.

Frode Toft fra Frihedsfonden var indbudt som gæst, og han besvarede de stillede spørgsmål om sociale problemer, erstatnings-sager m.m.

Vi sluttede af med et par stykker smørrebrod med en øl og en snaps. Der var frem-mødt ca. 20 pct. af medlemmerne, men vi håber på og forventer, at flere møder frem næste gang vi kalder. Det må i denne forbindelse nævnes, at formanden oplyste, at bestyrelsen søger at gennemføre en fællesrejse til Dachau i foråret 1982.

Arvid Hemmingsen

ERHVERVSHÆMMEDE

KØBENHAVN Generalforsamling den 27. april

Formanden Rasmus Bonde Larsen bød de over 100 fremmødte kammerater hjerteligt velkommen og bad forsamlingen rejse sig og ære mindet om seks kammerater, der var afgået ved døden i det forløbne halve år.

Til dirigent valgtes Erling Larsen, som oplæste dagsordenen, der godkendtes enstemmigt.

Formandens beretning: Redegørelse for det sociale arbejde. 137 sager var behandlet i det sidste år, 38 var nye sager, mens 48 var genrejsnings-sager, 15 enkesager, 13 sager vedr. tænder og proteser, 11 medicinsager, 8 ankesager samt 4 henvendelser fra kammerater, der søgte at blive anerkendt. Nogle var gået igennem med 100 pct., men de fleste med 65 pct., der åbenbart var blevet det magiske tal, når det drejede sig om medlemmer, der nærmede sig de 65 år.

De nye større lokaler på Nygårdsvej havde betydet meget for vor virksomhed. Bl.a. var der arrangeret en række foredrag, således i jan. 81 et skattemøde, hvor Ehgon Nielsen forklarede skatteproblemerne, og ugen efter kunne en del medlemmer komme og få hjælp til udfyldelse af skatteschema - samt andre møder. Disse møder havde været så velbesøgte, at lokalerne var fyldt til bristepunktet, og mange spørgsmål blev rejst fra medlemmer og besvaret.

Opfordrede medlemmerne til at deltage i 4. maj-højtidelighederne, som Københavns

afdeling sammen med Kammeraternes Hjælpefond stod for arrangementet af.

Omtalte den nye »Omegnsafdeling«s skrivelser og møder. Denne afdelings henvendelser til vore medlemmer havde medført 23 udmeldelser, men vi havde til gengæld fået 21 nye medlemmer.

Formanden sluttede sin tale med at omtale fascismens farer. Ingen af os havde vel troet, at dette spørgsmål ville blive aktuelt igen, men man må huske, at årsagerne til fascismen vedbliver at bestå - derfor nu som for nødvendigt at stå sammen i kampen mod den. Vi tilhører en generation, der oplevede og deltog i den anden verdenskrig, og vi har en forpligtelse til og et ansvar for at overleve de under frihedskampen erhvervede erfaringer til vores og kommende slægtled. Derfor er det vigtigt, at vi styrker fredens kræfter og dermed bekæmper uhygge og forbrydelser, at vi forhindrer en tredje verdenskrig, der vil blive frygteligere end nogen tidligere med de krigsmidler, man i dag råder over.

Formandens beretning varede ca. 1 time, og forsamlingen lyttede interesseret og afbrød flere gange med klapsalver.

Diskussion om beretningen

Jacob Rasmussen roste den fyldestgørende beretning. Angreb i stærke ord »Omegnsafdelingen«. Oskar Verner forklarede, at det drejede sig om at hjælpe kammeraterne.

Endnu en række medlemmer havde indlæg om Omegnsafdelingen, bl.a. formanden for Odense afd. og næstformand i Sammenslutningen, Richard Andersen.

Fleere medlemmer ønskede afslutning af diskussionen, og det blev vedtaget.

Rasmus Bonde-Larsen svarede på de rejste spørgsmål og gentog, at sagen om omegnsafdelingen hørte hjemme på det kommende landsmøde. Kunne ønske, at man i højere grad havde diskuteret den reaktionære bølge, der var dukket op over Europa, og hvad vi kunne gøre for fredens bevarelse.

Beretningen blev godkendt.

Regnskabet

Kassereren Villy Lauridsen gennemgik det omdelte regnskab. Han oplyste, at der var indmeldt 32 nye siden sidste generalforsamling, og 413 havde betalt kontingent for 1981.

Regnskabet blev godkendt.

Der var ikke indsendt forslag, og man gik over til sidste punkt: Eventuelt.

Gunnar Mortensen omtalte rygterne om, at der skulle anlægges en go-cart- og knallertbane ved siden af Mindelunden. Havde gjort indsigelse i 1974, og rygten blev dementeret. Nu var det dukket op igen. Henstillede til bestyrelsen at gøre noget ved det spørgsmål.

Rasmus Bonde-Larsen lovede, at man selvfølgelig ville tage spørgsmålet op igen og protestere. Mente at også Frihedsfonden og Ehgon Nielsen måtte tage sig af det.

Generalforsamlingen blev afsluttet kl. 21.50.

Fredsfest/udflugt

Københavnafdelingens sommerudflugt, der i år var arrangeret som en fredsfest, havde samlet det maksimale deltagerantal, ca. 85, og gik til Pensionisternes Samvirkes smukke center ved Strandvejen nord for København: Beaulieu.

Husets leder, Jens Nielsen, berettede på en fornøjelig måde om husets historie og nuværende rolle.

Under den fortrinlige middag talte redaktør Kate Fleron om bl.a. det illegale blad Frit Danmark og om dets indsats og betydning for i Danmark at opbygge en folkefront imod nazismen. Hun understregede, at der trods politiske skillelinier kun opstod ganske små divergenser.

I det store og hele herskede der enighed om alle vigtige spørgsmål. Kate Fleron beklagede den senere udvikling, hvor det personlige kammeratskab nok bestod, men hvor det politiske sammenhold bristede og satte bom for det, som så mange håbede på. Hun talte varmt imod krigen og understregede Frit Danmarks rolle i kampen mod NATO, EF og den genopblussende nazisme og racisme.

Ligeledes under middagen tog Ragnhild Andersen ordet. Også hun beskæftigede sig med krigsfare og forelagde en udtalelse »Forsvar retten til livet!«, som blev vedtaget med akklamation.

Efter middagen, som fik mange berømmende ord med på vejen, blev der drukket kaffe med hjemmebag. Adskillige benyttede lejligheden til i det gode vejr at foretage en spadseretur i den store, meget smukke park.

Under ledelse af Kurt Wilken blev der sunget en del sange med temaer fra besættelsestiden, og der var lotteri med fine præmier.

Fleere medlemmer medvirkede under stort bifald i den underholdningsmæssige side af sagen.

Da deltagerne ved 17-tiden blev afhentet i bus for at returnere til udgangspunktet - Hovedbanegården - var der almindelig enighed om, at fredsfesten havde været en udbytterig og opløftende begivenhed.

Omegnen

På De Erhvervshæmmede, Omegnsafdelingens første ordinære generalforsamling den 21. april, der var besøgt af 65 medlemmer, omtalte formanden, Erik Lorentzen, årsagen til starten af den nye afdeling. - Det, vi har brug for i dag, er ikke stridigheder, sagde han, - for vi kan med usvigelig sikkerhed forudse, at i løbet af en ganske kort årrække vil omstændighederne ganske enkelt, på grund af mandskabsmangel, nødvendiggøre et meget snævert samarbejde. Og det samarbejde kan, for ikke at sige skal, vi forberede allerede nu.

Afdelingen havde været repræsenteret ved landsledelsens møde i Aalborg, og formanden rettede en tak til landsledelsen i den anledning.

Om fremtiden udtalte formanden, at det første, der måtte ske, var, at vi fik skaffet os lokaler. - Det er ikke rimeligt at slide fortsat på socialsekretærens dagligstue og gulvtæpper, nu hvor det sociale arbejde er bragt ind i organiserede, faste former.

Socialsekretæren, Kaj Wadsbach P., omtalte i sin meget sammentrængte beretning, at der siden afdelingens start var rejst 63 sager i Frihedsfonden. Desuden var bistået i 17 skattesager, hvoraf foreløbig fem var afgjort med positivt resultat for vore kammerater.

Socialsekretæren Kaj Wadsbach Pedersen aflægger beretning om det sociale arbejde.

Kassereren, Kurt Jacobsen, forelagde regnskabet, hvoraf det fremgik, at afdelingen pr. 31/3 d.å. havde 136 medlemmer, der alle havde betalt kontingent.

Den hidtidige bestyrelse, der blev udvidet med 2 medlemmer til ialt 7, blev enstemmig genvalgt, og har senere konstitueret sig som følger: formand Erik Lorentzen, næstformand Børge Kruse, kasserer Kurt Jacobsen, sekretær Lizzi Sørensen, socialsekretær Kaj Wadsbach Pedersen, bestyrelsesmedlemmer Ove Bonde og Leif Holkved.

e.l.

AALBORG MAJFEST

Traditionen tro afholdt vi her i Aalborg afd. vores Majfest. I år var det den 2/5, og i lighed med de sidste par år i de hyggelige lokaler i Lejbjergcentret.

Endnu en gang tør vi nok prale lidt af en succes, idet der var mødt 135, og festudvalget havde sørget for en god bid brød i form af en platte, som var virkelig velsmagende. På stedet kunne man så købe, hvad der hører til.

Forfatteren Carl Scharnberg holdt en kort festtale, som indbragte ham stor applaus. Senere fortalte han en munter historie fra sin barndom. Der blev sunget nogle sange, kaffen kom på bordet, og ind imellem var der lotteri og auktion over en masse smukke ting, som foreningens m/k'er mest k'er havde fremstillet i vinterens løb.

Nu var dansen godt i gang, og den fortsatte til ud på de små timer. Alle så ud til at more sig. Økonomisk lykkedes det også - trods prisstigninger overalt - at få regnskabet til at gå op, det var mere end ventet.

B.J.

Mindelunden den 4. maj

Mandag den 4. maj samledes vi en lille flok - ca. 40 mennesker - i Mindelunden bag Ansgar-Kirken i Aalborg for at mindes dem, som satte livet til under besættelsen både på sø og land.

Det er i sig selv vemodigt at mødes i en mindelund, for os her i byen synes det dobbelt vemodigt, når man går rundt og ser på navnetavlerne og så konstaterer, at det er så få af dem, man gerne vil tænke på, man har skænket en sådan tavle. Vi håber, at vi inden mange år kan mødes i en skønnere lund med pænere omgivelser og med plads til alle dem, der ofrede livet i kampen mod tyranniet.

Vi har i den senere tid fået lidt at have vores håb i, da det omsider ser ud til, at vi får en mindelund, der er sig selv værdig. Håber der snart kommer gang i planerne. Ved højtideligheden var fanen til stede, der blev nedlagt en krans fra Gestapofanger og Erhvervshæmmede og sunget et par sange, hvorefter »Søster Ragna«, en af Aalborgs kendte modstandskvinder, som nu bor i Randers, talte. Hun sagde bl.a.:

- 4. maj betød »Midt i sukke frydespring«, som der står i en salme. Der var sår, der ikke helt kunne læges, og vel er det sandt, at sorgen er en gave, for den, der ikke kan sørge, har ikke mistet. På et familiegravsted står der følgende meget smukke og trøsterige sætning: Ikke tabt men gået forud. Det er påskens budskab og trøsten over al trøst.

Hun sluttede med at gengive Pit Heins smukke digt: Du skal plante et træ.

Efter højtideligheden samledes vi til en kop kaffe i centret på Østerbro.

NEUENGAMME

NEUENGAMME-FILM

Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme havde i dagene 27. til 30. april 1981 besøg af et filmhold fra Hamborg, der arbejder med en dokumentarfilm om Neuengammes historie. Senatet i Hamborg har nemlig i forbindelse med opførelsen af museet i Neuengamme bevilget penge til optagelse af denne film.

Filmholdet arbejdede i København med optagelser i Frihedsmuseet, Mindelunden i Ryvangen etc. Man vil også meget gerne i forbindelse med tidligere danske fanger, der i Neuengamme har arbejdet i følgende arbejdskommandoer i lejren:

Messab, Jastram og Walterwerke

Kammerater, der har arbejdet i én af disse kommandoer, bedes kontakte foreningens formand.

Pilgrimsfærden til Ems og Neuengamme

Neuengammeforeningen vil også i år gennemføre en færd til de tidligere KZ-lejre ved Meppen, Dalum, Versen og Esterwegen med afslutning i Neuengamme. Turen gennemføres i dagene lørdag 5. september og søndag 6. september. Der arrangeres fællesrejse med langtursbus(ser) med afgang torsdag den 3. september. Det har stor betydning, at vi holder denne tradition i hævd. Reserver derfor dagene og mød talrigt op. Der er tradition for en vellykket tur, hvor vi mødes med gamle kammerater.

Tilmelding til Ib Lærche, Immerkær 25, 2650 Hvidovre, tlf. (01) 75 58 03.

Indvielse af Dokunemtarhaus Neuengamme

Fra Hamborg har Neuengammeforeningen fået meddelelse om, at museet indvies ved en højtidelighed, der finder sted søndag den 18. oktober. Der vil blive arrangeret fællesrejse, og et udførligt program vil tilgå foreningens medlemmer.

STUTTHOF

Stutthofforeningen holdt sit årsmøde den 2. maj i København med 54 deltagere. Ved mødets åbning udtaltes mindeord for de kammerater, der var døde i det forløbne år.

Robert Sartori valgtes til dirigent, hvorefter formanden, Helge Kierulff, aflagde beretning. Herunder omtaltes bl.a. den studietur, tre af bestyrelsens medlemmer i oktober foretog til Stutthof for at se de papirer for lejrens arkiv, som nu er tilgængelige. Det fremgik heraf, at medens vi var blevet deporteret i oktober 1943, var den officielle »Haftbefehl« først underskrevet i juni 1944 i Berlin af selveste SS-chefen Kaltenbrunner.

Under besøget viste det sig, at Stutthofmuseet var interesseret i oplysninger om lejrens gaskammer, idet et vesttysk blad i en stor sensationsartikel har meddelt, at gaskammeret er opført efter krigen som led i den polske hetz mod Tyskland. En af vore kammerater, Leo Finkelstein, der arbejdede i SS-Bauleitung, har udarbejdet en erklæring om, hvornår gaskammeret er opført og taget i brug. Denne erklæring vil blive oversat og overgivet til Stutthofmuseet. Men såfremt andre Stutthoffanger kan afgive personlige erklæringer om deres egne iagttagelser vedrørende gaskammeret, vil det være velkomment.

I tilslutning til beretningen fremlagde Ragnhild Andersen forslag til en udtalelse til regeringen og folketinget. I udtalelsen hedder det bl.a.: - Vi opfordrer regering og folketing

til af al kraft at sætte ind for, at der snarest - som foreslået af præsident Brejnsnev - træffes aftale om fastsættelse af et moratorium for Nato-landenes og Sovjetunionens opstilling i Europa af nye kernevåben af mellemdistance-typen, dvs. i kvantitativ og kvalitativ henseende indefryse disse våben på det nuværende niveau, herunder medregnet USAs fremskudte baserede kernevåben i området.

Til fremme heraf opfordrer vi regering og folketing til at gå ind for forslaget om en fælleseuropæisk konference til drøftelse og løsning af spørgsmålene om militær afspænding og nedrustning i Europa.

Efter en kort debat, hvorunder fremkom yderligere oplysninger om gaskammeret, godkendtes såvel beretning som den foreslåede udtalelse.

Det af kassereren Ingemann Berthelsen fremlagte regnskab, der udviste et meget fint resultat, blev ligeledes godkendt (med akklamation).

Ved valgene blev såvel bestyrelsen som revisorerne genvalgt.

Bestyrelsen har, foranlediget af besøget i Stutthof i oktober, hos kunstneren Per Ulrich, der selv er tidligere KZ-fange, bestilt et bronzerelief til opsætning i lejren med en tak for sammenhold og solidaritet i årene 1943-45.

Efter selve årsmødet afholdtes en kort højtidelighed ved mindetavlen i Land og Folks Hus, hvor Helge Kierulff nedlagde en krans.

Dagen sluttede med fællesspisning og kammeratligt samvær. En kreds af kvindelige kammerater med Hertha Berthelsen i spidsen stod for det praktiske arrangement, og der blev gjort et godt indhug i det store kolde bord. Og kassereren fik på forbløffende kort tid udsolgt et lotteri til fordel for næste års regnskab!

Sammenkomsten varede nogle timer, hvor der også blev sunget flittigt, bl.a. slagsangen fra Stutthof »Kammerat, signalet lyder«, der altid blev sunget, når vi marcherede i nærheden af kvindebarakkerne som en hilsen til de syv danske piger.

Og Robert Satori gav flere af sine gamle glansnumre, bl.a. »O sole mio«, så det blev sent, inden arrangørerne kunne komme til at rydde op, men der var efter sigende nogle, der fortsatte endnu en tid andet steds.

THERESIENSTADT

FORENINGEN

Generalforsamling

Foreningen har afholdt sin årlige generalforsamling den 25. marts, hvor ca. 50 af vore medlemmer var mødt op. Der var en langvarig og livlig debat.

Til ny bestyrelse valgtes: Birgit Fischermann (formand), Moses Katznelson (kasserer), David Gendlin (sekretær), og bestyrelsesmedlemmerne Salle Fischermann, Benny Choleva, Johan Grün og Klara Tixell.

Som suppleanter valgtes A. Meyrowitsch og J. Grainin. Til revisorer valgtes Simon Direktor og Poul Sandfort.

Birgit Fischermann

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

FRIHEDSKAMPENS VETERANER DEN DANSKE NYNAZISME

Frihedskampens Veteraner (FV) holdt i marts årsmøde i København. I sin beretning beskæftigede formanden, Svenn Seehusen, sig indgående med Wiesenthals afsløring af, at en nynazistisk central i Danmark udsender nazistisk propaganda i andre lande og samarbejder med nynazistiske og nyfascistiske grupper i både Europa og Amerika. Seehusen gav udtryk for dyb bekymring over afsløringen af denne nynazistiske hvervekampagne på dansk grund, idet han kædede det sammen med de nazistiske og antisemitiske aktioner i flere lande og den meningsmåling, der i Vesttyskland viste et uhyggeligt antal, dog især lidt ældre menneskers, ret positive syn på nazismen og Hitler.

På mødet blev nedsat et udvalg, der skal støtte opsporingsarbejdet, også på internationalt plan, efter bagmændene og andre aktive i den nynazistiske bevægelse.

Mødet rettede en henvendelse til Danmarks Radio om at vise det vesttyske TV-program om »Pigeorkestret fra Auschwitz«, en halvdokumentarisk film om KZ-lejrene.

På mødet genvalgtes Svenn Seehusen til formand med akklamation.

Neuengammeforeningen har vedtaget en resolution, der støtter initiativet fra FV.

VERDENSTÆVNE FOR HOLOCAUST-OVERLEVENDE

I Israel arrangeres i juni et verdensstævne for jøder, der overlevede de nazistiske forfølgelser. Initiativtagerne føler, at det er noget, man netop nu skylder sig selv og de 6 millioner, som døde. Det er også en forpligtelse for kommende generationer. Det er derfor også rigtigt at lade børn og børnebørn deltage. Der arrangeres under stævnet netop et særligt program for anden generation. Der ventes 40-50.000 deltagere i stævnet.

Den danske komité for stævnet består af: Jerry Bergman, Benjamin Cholewa, Max Gritzman, Johan Grün, Gert Kasinsky, Arne Melchior, Bent Melchior, Herbert Pundik og Finn Rudai-sky.

SPAREKASSEN
for Svendborg og Omegn

den 16 de

Besættelsens konsekvenser for de jødiske emigranter.

Ved den 16de's sammenkomst den 20. maj var det besættelsestidens store historiker, dr. phil. Jørgen Hæstrup, der førte ordet.

Hans emne var: »Jødisk emigration til Danmark 1932-40 og den tyske besættelses konsekvenser for emigranterne«.

Hans udgangspunkt kan sammenfattes i følgende:

I årene 1932-40 fandt en ret betydelig indvandring af unge jøder og fra 1939 også af børn sted til og gennem Danmark. De indvandrede var fortrinsvis unge, zionistisk skoledede jøder, der i Danmark søgte en uddannelse som landbrugslever, gartnere eller fiskere. En række danske og dansk-jødiske organisationer tog sig af arbejdets praktiske og finansielle side, og under pres af situationen stillede myndighederne sig overvejende positivt til gennemvandringen. Besættelsen medførte imidlertid helt specielle problemer for de ca. 700 elever, der i 1940 strandede i Danmark. Et stort arkivmateriale og en meget omfattende samling beretninger fra eleverne foreligger til belysning af dette stykke dansk-jødisk historie.

NORGE

Norsk besøg i lejrene

Den norske fangeforening arrangerede i dagene 26. maj til 2. juni en tur til Sachsenhausen, Ravensbrück og Staken. Der var fuldttegnet til rejsen, der også havde deltagere af svenske Røde-Kors-chauffører. Der var også besøg i Berlin.

Norges 8. maj

Da vi jublede over befrielsen den 4. maj, var vor næste tanke bekymring om, hvordan det ville gå Norge. Her kom befrielsen dagen få dage efter, nemlig den 8. maj.

Dagen blev af fangeforeningerne markeret ved kransenedlæggelse ved minister Ditleffs bauta. Mindetalen blev holdt af Per Egeberg.

Der blev også lagt kranser ved retterstedet på Vestre Gravlund.

Ved aftenstid samledes man på rettersted I på Grini, og der var musik af Eiki Skoles musikkorps.

Samme orkester spillede ved Rettersted II-Pro Patria.

Ved Lauritz Sands bauta blev der talt af Leif Nordstrand, der er formand for den norske fangeforening.

MINDEORD

OVE CHRISTENSEN

Den 29/4 fik vi her i Aalborg afd. det triste budskab, at vort medlem fhv. frisørmeester Ove Christensen, Viborgvej 24, Skive, var afgået ved døden. Ove havde de sidste par år døjet med sygdom, trods dette kom hans død helt uventet, han nåede kun at blive 62 år.

Under hele krigen opholdt han sig på Skiveegnen, først beskæftigede han sig med bladvirksomhed med trykkere osv., senere blev det til våbenmodtagelse i den såkaldte »Ørumgruppe«. Mod krigens slutning var Ove stærkt forfulgt af Gestapo, men de nåede dog ikke at indhente ham.

B.J.

BRITISK ANTINAZIST

Den britiske advokat og forfatter til bogen »Hagekorsets svøbe«, Lord Russel of Liverpool, er død i Hastings, 85 år. Edward Frederick Langley Russel blev i 1954 tilknyttet den britiske statsadvokatur og var regeringens

rådgiver i retssager mod nazistiske krigsforbrydere i den britiske zone i Tyskland.

Det var på baggrund af sine erfaringer her, at Lord Russel skrev sin bog om de tyske slavelejre og de henrettelsesmetoder, der brugtes her, og den vakte betydelig opsigt i mange lande. Den britiske regering opfordrede ham til at trække bogen tilbage, da den frygtede, at den ville skabe yderligere hetz mod det tyske folk.

SØREN RIISHØJ

Fhv. havnemester Søren Nielsen Riishøj, Mågevej 19, Thyborøn blev 76 år.

Riishøj var født i Hirtshals; efter styrmandseksamen fra Fanø Navigations-skole sejlede han nogle år i Dampskibsselskabet Vendila. Under anden verdenskrig sejlede han i engelsk og canadisk tjeneste og overlevede 4 krigsførlig.

I 1946 vendte han atter hjem, han var en overgang havneassistent på Anholt og i Helsingør, indtil han i 1959 blev havnemester i Thyborøn, et job han beklædte til han gik på pension i 1974.

B.J.

TÅSTRUP REALSKOLE
ELMEALLE 17-21
2630 TÅSTRUP
TELEFON (02) 99 02 27

MAX BÆKLUND

Max Bæklund blev 67 år. Ikke et af de navne, der var kendt i den brede offentlighed, men han var blandt de første i den lille gruppe af tidlige modstandsfolk, der siden voksede og blev til »Holger Danske«. Det var dengang, hvor modstandsbevægelsen ikke alene havde den tyske besættelsesmagt som modstander, men ofte også de officielle danske myndigheder og med et befolkningsflertal, der i bedste fald var passivt. Han var »Citronen« og »Flammen«s nærmeste medarbejder. Han var bl.a. med til at organisere hold-ups i biografene, hvor man afbrød forestillingen og i stedet viste publikum en illegal antinazistisk kortfilm. Og han var med, da »Forum« blev sprængt i luften, ja det var så vidt vides faktisk ham, der antændte luntten til den bombe, der var smuglet ind i kæmpehallen i en ølkasse.

Krigens sidste år var han i Sverige, dog flere gange afbrudt af vigtige illegale missioner tilbage til Danmark.

Hans sidste leveår tilbragte han stille og tilbagetrukket på Ærø.

FT

LEO FINKELSTEIN

Leo Finkelstein blev 65 år. Han blev i vinteren 1940-41 på tysk krav arresteret af dansk politi, mistænkt for at have støttet en antinazistisk tysk modstandsgruppe, der havde et af sine støttepunkter i Danmark, og som det også lykkedes at sænke flere tyske skibe.

I sommeren 1941 blev han ført til Horserød og interneret i henhold til kommunistloven, og herfra blev han i efteråret 1943 deporteret til KZ-lejren Stutthof ved Gdansk.

Han var en af de tre jøder blandt de 150 danske kommunister i Stutthof, og i kraft af sammenholdet i den danske fangegruppe overlevede de tre jøder strabadserne i selve lejren, idet en af dem dog omkom under døds marchen i foråret 1945. Men de to andre nåede hjem, og en af dem var altså Leo Finkelstein.

Han var tydeligt mærket af de godt fire års

fangenskab og koncentrerede sig i årene efter krigen om sit arbejde og sin familie. I en årække klarede han en betroet stilling i et af de større rejsebureauer, men måtte efterhånden reducere sin arbejdstid betydeligt. I de senere år måtte hans gamle firma nøjes med at øse af hans råd og erfaringer, når han af og til var på besøg.

De sidste år var drøje, men endnu få uger før sin død ydede han sin indsats, idet han på baggrund af en vesttysk løgn om Stutthoflejren udarbejdede en udførlig rapport om opførelsen af gaskammeret i Stutthof i 1944. Vi vil minde ham som den gode kammerat, han var.

FT

KNUD PEDERSEN

Fhv. sekretær Knud Pedersen, Hørsholm, blev 68 år. Han blev som ganske ung medlem af den kommunistiske ungdomsbevægelse i Næstved og blev lige før krigen medlem af dens hovedbestyrelse. I sommeren 1941 var han en tid arresteret af dansk politi, men blev løsladt igen. Han kastede sig straks ud i illegalt arbejde i Sydsjælland, hvor han bl.a. var med til at organisere et af »Frit Danmark«s første trykkerier. I sommeren 1942 blev han på ny arresteret af det danske politi og straks udleveret til tyskerne, der i godt 8 måneder holdt ham indespærret i en mørk enecelle i Kastellet. Så blev han overført til Horserød i foråret 1943, og den 29. august lykkedes det ham at flygte. Han gik straks under jorden og virkede fra november 1943 til krigens slutning som DKPs rejsesekretær og kontakthand i Nordsjælland, hvor han deltog i ledelsen af modstandsarbejdet i hele området. Han blev ustandselig eftersøgt af Gestapo og måtte derfor skifte opholdssted hele tiden. Efter krigen var han en tid ansat som sekretær i DKP, men forlod så det politiske arbejde og slog sig ned i Nordsjælland, hvor han ernærede sig ved skribentvirksomhed. Som det fremgår var han en af de meget tidlige aktive modstandsfolk, hvis personlige opofrelse og dygtighed var af største betydning for, at der opnåedes en så stor aktivitet og bred udfoldelse af modstandsbevægelsens indsats i Nordsjælland.

FT

BØGER

Nu kommer krigssejlernes historie

Selv om der blev sagt »I skal ikke blive glemt«, så har der ikke været talt eller skrevet så meget om de danske søfolk, der sejlede for de allierede nationer under krigen.

Men nu foreligger 1. bind af et stort værk om krigssejlerne, der er det navn, nordmændene gav deres søfolk. Det er lektor Chr. Tortzen, der gennem næsten 20 år har indsamlet materialet, dels ved en lang række samtaler med en del af de overlevende, og dels ved omfattende arkivstudier både herhjemme og i udlandet.

Værket, der har fået titlen »Søfolk og skibe 1939-1945«, bliver på fire store bind, hvoraf 1. bind er på 719 sider. Det udkom den 9. april og blev præsenteret ved en reception i Dansk Styrtmandsforening. De følgende bind kommer i perioden 1981-83, hvert år den 9. april. Det udgives af Grafisk Forlag, men bag udgivelsen står Rederiforeningen og en række af de søfarendes organisationer. Udgivelsen er sikret ved støtte fra disse organisationer og en række fonds, deriblandt Frihedsfonden.

Det er en virkelig kæmpebedrift, der her er udført. Et stykke lokalhistorie på internationalt plan med skildring af, hvordan vore søfolk klarede sig og levede dengang, både i den daglige rutine og i de mange dramatiske og farefulde situationer, de alle oplevede, men som mange af dem ikke overlevede. Det er beretningen om, hvordan og hvorfor de valgte at imødegå den nazistiske udfordring ved at sejle videre derude, medens så mange herhjemme valgte den passive og neutrale holdning. Ofte er disse sø-

**Hvis
problemet
er penge...**

Bikuben

-vi finder en løsning

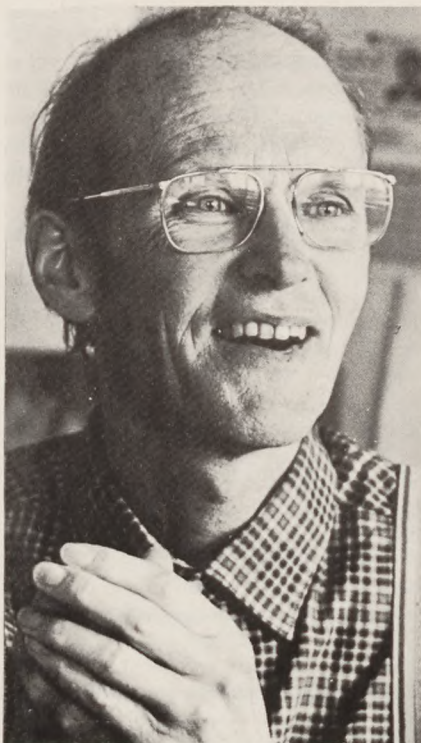
folk glemt, når der tales om Danmarks bidrag til kampen mod nazismen. Men med dette værk er der nu skabt et varigt og værdigt mindesmærke for vore søfolk.

Det tjener forfatteren til ære, at han bevidst og dygtigt har bestræbt sig på at få alt grundlæggende stof med, og ikke mindst, at det er præget af, at det er skrevet så enkelt og ligefremt som muligt - eller som forfatteren selv siger »et jævnt, letforståeligt sprog, uden unødige fremmedord og sindrige konstruktioner«.

Og beretningen er først og fremmest set fra søfolkens side. Det er deres indsats, det drejer sig om, for det var jo dem, der fik den brutale virkelighed at føle på egen krop, når konvojerne blev jaget af de nazistiske bombefly og de usynlige u-både. Eller som det står i forlagets omtale af værket: »Hvordan så verden ud dengang, set fra skibenes fyrrum, maskinrum, kabys, dæk og bro?«

Der er naturligvis også beretninger om de søfarendes organisationer, om rederiernes og myndighedernes rolle.

Chr. Tortzen har siden 1972 været tilknyttet Roskilde Universitetscenter

Bogens forfatter Chr. Tortzen.

(RUC) og har tidligere bl.a. skrevet »Gilleleje oktober 1943« om jødernes flugt. Det var en anden af besættelsestidens historikere, Jørgen Hæstrup, der i begyndelsen af 1960'erne fik Tortzen til at beskæftige sig med besættelsestiden.

Det er et værk, der kan anbefales på det bedste. Det fremtræder i smuk udførelse og med mange illustrationer og udgives i to udgaver: indbundet i blåt hellærred koster hvert bind 214 kr., i alt 856 kr. i subscription (dvs. forudbestilling af hele værket) og indbundet i kunstlæder 288 kr. pr. bind, i alt 1152 kr. i subscription. Ved senere køb bliver prisen højere, henholdsvis 1152 kr. og 1392 kr.

BREVE OM 9. APRIL

139 breve om 9. april. 60 sider. 84 kr. Kristeligt Dagblads Forlag. Frederiksborggade 5, København K.

Den 9. april 1940 - dagen for den tyske besættelse af Danmark - er den del af besættelsestiden, som har været mindst genstand for behandling i erindringsform. Mærkeligt nok. Ved 40-års-dagen i fjor opfordrede Kristeligt Dagblad sine ældre læsere til at nedskrive deres erindringer om dagen til offentliggørelse i avisen. Nu foreligger disse erindringer i bogform.

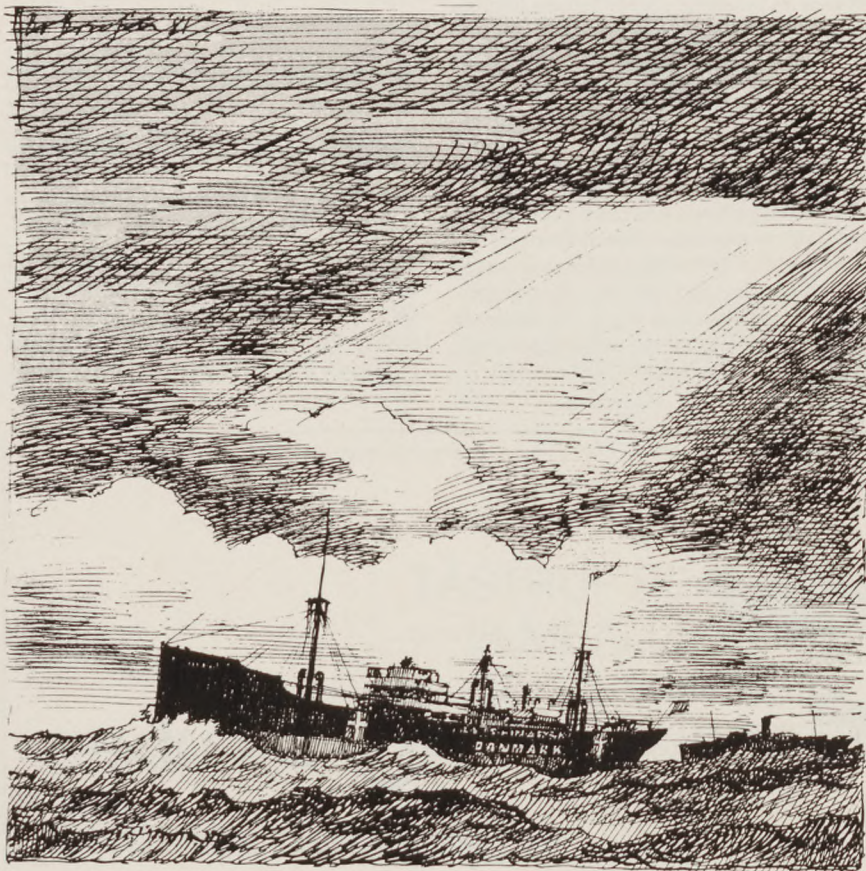
Der indkom nemlig mange flere erindringsbreve, end der kunne bruges i avisen. De er samlet i bogen »139 breve om 9. april 1940«, hvor karakteren af avisartikler er opretholdt, således at læserne får 139 øjeblikbilleder, der strækker sig fra den danske koloni i Berlin, altså nazirigets hjerte, til Skagen.

Om Berlin skriver fhv. sognepræst Lis Blauenfeldt, Ringe, der i 1940 var præstekone til legationspræsten dernede. I bogens sidste beretning fortælles om tre danske soldater, indkvarteret på en gård i Vendsyssel, der blev så skuffede over ordren til at aflade geværene, at de straks for ud til gårdens slibesten for at skærpe deres fodfolksspader.

- De ville ikke møde en tysker helt våbenløse, skriver den nu 85-årige Anna Møjen, Strandgården i Strandby, der slutter: »Nu er jeg alene og en gammel kone på 85 år, men jeg glemmer aldrig den 9. april og »de kære, kære drenge«.

Udover disse glimt fra Berlin og Vendsyssel, bare dette brev fra fru Else V. Ruth Smith, S.-ndmarksbo, Køge - om en søn, der drog over Øresund og en bror, der fik sin sangerkarriere ødelagt:

»Vi havde vinduer mod øst og vest og blev som alle andre vækket tidligt om morgenen. Vi for op. Hvad var dog det for en sær larm? Vi styrtede fra østvindue til vestvindue og tilbage igen. Vor første tanke var, at det var ty-

Fra bogens omslag.

ske jagere på vej til Norge, og vi gyste! Men flyene fløj jo tilbage igen - og så lavt. Min far og jeg turde ikke tænke tanken til ende. Men dette, denne dag, ændrede meget i vor familie.

Min 17-årige søn, som gik på officersskolen to år senere, roede en skønne dag, under dramatiske omstændigheder, i kano over Øresund (Nivaa-Hveen-Landskrona) og indrulleredes senere i Den danske Brigade og derovre fandt han også sin hustru, der er fra Dalarne.

Jeg selv sørgede. Jeg gik mange aftener ned til kysten ved Charlottenlund og stirrede over til den svenske kyst, hvor lysene strålede så tillidsvækkende. Det var ligesom en trøst. Men mit eget land - Danmark - jeg følte det, som om det var blevet voldtaget, det kunne aldrig gøres godt igen.

I Düsseldorf sad på samme tid min broder som operasanger. Da budskabet nåede ham, blev han så fortvivlet, så han ikke mente, at han kunne optræde. Hans kolleger, som han havde et godt forhold til, og som forstod ham, fik min broder overtalt. De mente, det var bedre for ham at arbejde end at sidde med hænderne for ansigtet. Det gjorde han så, og det blev sagt, at aldrig havde han sunget så smukt, hele hans sjæl var i spil og toner.

Jeg mener at kunne huske, at det var i rollen som Mathies i Hindemiths den gang nye opera, Mathies der Maler.

Men hans karriere var fra da af ødelagt. Han brød kontrakten og rejste hjem. Af samme grund kunne han ikke vise sig offentligt herhjemme. Fuld af skuffelse døde han 50 år gammel i 1953.

Bogen er illustreret med billeder mange steder fra. Noget lånt på Frihedsmuseet i København. Originalmanuskripterne til brevene overdrages i øvrigt til Frihedsmuseet. Bogen fås kun direkte fra Kr. Dagblad.

Jean

SYDSLESVIGERS KRIGSDAGBOG

Den tidligere forstander på den danske højskole i Jaruplund, Niels Bøgh Andersen, blev som sydslesviger tvangsudskrevet som tysk soldat under 2. verdenskrig. Han har tidligere udgivet tre erindringsbøger, og nu vil forlaget Vindrose i løbet af 1981 udgive hans renskrevne krigsdagbøger fra årene 1941-45.

Det var højst usædvanlige dagbøger, Bøgh Andersen førte, dels på østfronten og dels på invasionsfronten i Frankrig. Noget af indholdet vil være kendt fra en række radioudsendelser for et par år siden.

Der kunne være dødsstraf for at skrive alt for meget, så dagbogen er skrevet i et kryptisk sprog. Bøgh Andersen har tidligere fortalt om, hvordan han sammen med en kammerat en nat sneg sig ud fra deres kvarter bag østfronten for at se, om det der gik så mange hårdnakkede rygter om, også var sandt. Og de fik det bekræftet, da de kom til at overvære den brutale nedskydning af »tusinder af

jøder, unge og gamle, kvinder, børn, også børn ved deres mors bryst, og meget gamle jøder. Når de kom hen til de 20-30 meter lange liggruber, skulle de klæde sig af og gå frem. På kanten af disse fællesgrave blev jøderne likvideret ved nakkeskud.»

Også om denne forfærdende oplevelse og meget andet har Bøgh Andersen gjort optegnelser i sine krigsdagbøger.

Forlagsdirektør Vagn Jensen fortæller, at bogen bliver på ca. 180 sider, og at den vil blive illustreret med Bøgh Andersens egne tegninger.

-t

FRA KORSØR ARREST TIL HORSERØD

Vor fangekammerat fra Stutthof, tidligere redaktør ved »Land og Folk«, Helge Larsen, der en tid også var udenrigskorrespondent, har fra sit otium i Finland udsendt første bind af sine erindringer.

De er udgivet på forlaget »ZAC«, der tidligere bl.a. har udgivet Jørgen Barfods store værk »Helvede har mange navne« og den nylig udkomne »Mellem jyske modstandsfolk« af Niels Aage Nielsen. Helge Larsens bog hedder »Fra Korsør arrest via Vestre Fængsel til Horserød« (pris 58 kr.).

Det er en morsom og læseværdig bog med tidsbilleder fra tiden omkring 1930 i en provinsby og om uroen blandt de mange arbejdsløse, der blev basis for DKPs politiske genembrud.

Helge Larsen er udlært typograf og fortæller om sin ungdom i Korsør, hvor typografer gik med flip og sagde De til hinanden. Han var - som det hørte sig til - medlem af rokklub, sejlklub, sangforening samt Konservativ Ungdom (på grund af ballerne), hvorfra han dog efter en tid i Radikal Ungdom under et højskoleophold sluttede sig til DKP.

Så gik turen til København, hvor han blev medarbejder ved det nystartede DKP-dagblad »Arbejderbladet«. Det blev så igen baggrunden for politiets jagt på ham i 1941, hvor han efter nogle måneders illegalitet blev taget

og kom til Horserød. I 1942 kommer han på grund af sygdom til nogle behandlinger på Finsen-instituttet i København, hvor professor Chiewitz tager sig af ham og gennem en kontakt til DKPs illegale ledelse får organiseret en vellykket flugt under transporten bort fra Finsen.

Et karakteristisk udtryk for udviklingen i den voksende modstandsvilje: den konservative professor, der organiserer en kommunistisk journalists flugt fra politiet! Friheden blev dog ikke så langvarig. Et lidt uforsigtigt besøg hos en bekendt blev sporet af politiet, og så var det sket igen, og Helge Larsen kom på ny til Horserød.

Fra Horserød og Vestre Fængsel omtales et af de mørke »kapitler«, der ellers ikke så ofte omtales fra den periode, nemlig forholdet til gruppen omkring Thøger Thøgersen, som DKP havde ekskluderet og taget afstand fra, en strid der længe voldte megen bitterhed.

På bogens sidste sider skildres de dramatiske begivenheder, da tyskerne besatte og overtog Horserødlejren. I et følgende bind vil Helge Larsen berette om deportationen til Stutthof og om oplevelserne der.

Det er en interessant bog, der giver et billede af udviklingen i Danmark gennem tredive og ind i krigens første del, hvor man også i glimt hører om de vanskelige forhold de første illegale modstandsfolk arbejdede under.

-t

Eigild Groot

Vognmand

Messingvej 4
8900 Randers

Telefon 06 - 42 48 36

**ARBEJDERNES
LANDSBANK**

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 Kbh. K. (01) 14 04 31.
Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lillian Olsen, Max Gritzman, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt og Richard Andersen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.
Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
Kass.: Agner Vennike, Præsteløngen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbh. afd.: Kontor: Nygårdsvej 52, 2100 København Ø (01) 20 44 68. Åbent mandag-torsdag kl. 10-14, fredag kl. 10-12.
Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.
Kass.: Villy Lauridsen, Rørsangervej 66, 2400 København NV (01) 10 03 09.
Socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre (01) 75 00 67.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Erik Lorentzen, Elbagade 43, 2300

København S (01) 55 12 64.
Kass.: Kurt Jacobsen, Dyrehavegårdsvej 15, 2800 Lyngby (02) 88 17 21.
Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lundeberggårdsvej 228, 2740 Skovlunde (02) 94 44 92.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-
kes Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 53, 6700 Es-
bjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre
Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05)
92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf.
93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000
Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget
24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.
Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12,
men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45.
Herudover træffes kontorets leder på tlf.
16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892
Gudbjerg. (09) 25 18 29.
Aksel Jørgensen, Varnæsvej 33, 5700
Svendborg. (09) 54 12 29.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde,
Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lem-
vigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000
Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage
10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej
130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.
Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200
Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-
fredag kl. 9-12 (sociale sager).
Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl.
14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Christen Karstensen,
Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04)
58 41 65.
Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62,
8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.
Randers afd.: Else Axelsen Drejer,
Kristrupvej 21a, 8900 Randers. (06)
42 17 70.
Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68,
8900 Randers. (06) 42 63 61.
Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575
Terndrup. (08) 33 57 58.
Århus afd.: Tonny Johansen, Hangøvej 2,
8200 Århus N. (06) 10 15 19.

Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66,
8210 Århus V. (06) 16 50 80.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER PÅ SJÆLLAND:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille
Værlose. (02) 48 56 74.
Kass.: Helge Brinch, Tåstrupgårdsvej 153,
1 tv., 2630 Tåstrup, tlf. (02) 52 01 25.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933
Kibæk. (07) 19 14 92.
Kass.: Axel G. Nielsen, Spangevej 36,
8700 Horsens. (05) 62 24 50.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90,
2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770
Kastrup. (01) 50 33 86.
Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2. tv.,
2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200
København N. (01) 35 50 12.
Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22,
5000 Odense C. (09) 11 92 52.
Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128,
5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. (02) 98 11 77.
Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72,
2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekårsvej 28
C, 2820 Gentofte. (01) 65 82 12.
Kass.: Moses Katznelson, Spurvegården
30, 2650 Hvidovre. (01) 75 37 05.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12
senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt
by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fugle-
bakkevej 130, 8210 Århus V. (06)
16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjelpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård:« Selvejende institution.
12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors,
7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal-
le, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07)
74 16 64.

Smidstruphytten: Ejers af Gestapofangerne
på Sjælland. 4 senge. Henvendelse til: Sol-
veig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Vær-
løse (02) 48 56 74.